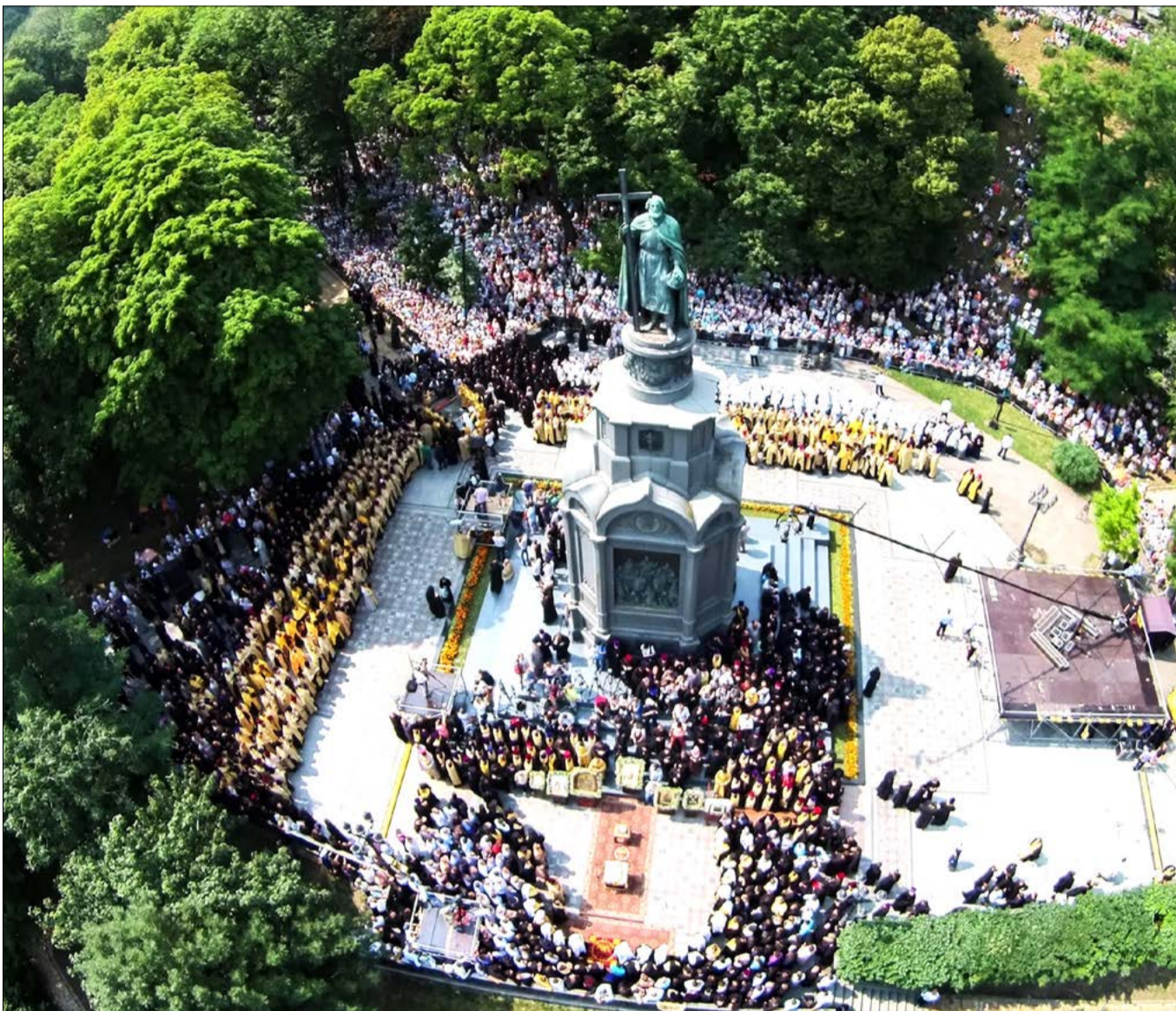

Нас розділяють віки, але з'єднує Христос

Невпинно тече потік людський до пам'ятника святому рівноапостольному великому князю Володимирі. А він стоїть над потопаючою у літній зелені каштанів і тополь столицею, що розростається увись новобудовами, над Дніпром, який упевнено несе з минулого у прийдешнє свої життєдайні води... Колись давно, 1031 рік тому, Київ був інший — без висоток, без довжелезних мостів і асфальтних доріг. І без пам'ятника. Але якраз в той час один його купець придбав перлину, ціннішу за будь-які скарби світу. Відкривши для себе Христа і блаженство Царства Небесного, київський князь Володимир Святославич прийняв Святе Хрещення з ім'ям Василь. І захотів зробити щасливим і свій народ. Саме в цій місцині, де через вісім століть нащадки закарбували його образ у бронзі, він і закладав підвалини щастя — хрестив киян у Дніпрі. Вдячні Богу потомки пронесли скарб віри через віки і випробування.

І зробили традицією урочистості з нагоди дня Хрещення Русі і пам'яті великого її Хрестителя.

І цього року святкування почалося традиційно напередодні — молебнем на Володимирській гірці. Для участі у спільній молитві до Бога, Його Пречистої Матері і Його угодників, у сонні яких сяє і рівноапостольний князь Володимир, православні вирушали, без перебільшення, з усіх куточків України ще заздалегідь. Про що хотіли помолитися? Звісно, про те, чим багате серце, про що моляться за кожною храмах на Сході України і на Заході, про що моляться вдома: про виправлення життя свого і своїх ближніх і про спасіння — а отже, про мир у державі, про любов між людьми, про подолання церковного розколу, про здоров'я, про зміцнення віри...

«Де зібрані двоє чи троє в ім'я Моє...» — пригадуєте слова Самого Господа? А зібралася в Києві неймовірна кількість народу — триста тисяч! Уявляєте силу спільної молитви!

Цього разу ніхто не перегороджував шлях на гірку — не ставили «ганебних» рамок, не вимагали паспортів, поліція лише охороняла порядок і перевіряла наявність заборонених предметів. Утім, православний люд, пригадуючи минулорічні святкування дня Хрещення Русі, вчорашнім гонителям навіть вдячний, каже — зміцнили, згуртували нас. Та й хто сильніший за Христа?

Очолив святковий молебен Предстоятель Української Православної Церкви Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Онуфрій. Разом із Його Блаженством молилися єпископат і духовенство нашої Церкви, архієпископ Михайлівський і Коршицький Георгій (Православна Церква Чеських земель і Словаччини), єпископ Нішський Арсеній (Сербська Православна Церква), десятки тисяч православних вірян, і не тільки з України — були присутні групи іноземних паломників.

Закінчення на с. 2–3

Анонс

Уроки,
що повертають
на шлях
Вічного Добра

Побачив світ новий посібник
з Біблійної історії і християнської
етики для 6 класу

€ 5

Путівник
у лабіринтах історії

Інтерв'ю із ставрографом,
засновником Музею хреста
Віктором Векленком

€ 6-7

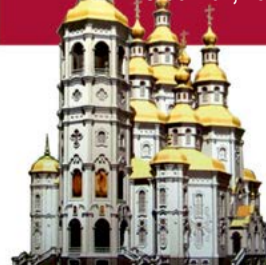
Воскресає поволі
обитель спільними
зусиллями черниць
і мирян

Про відродження Велико-Будищанського
Свято-Троїцького монастиря

€ 10-11

**ПРОСИМО
ВАШИХ ПОЖЕРТВ
НА БУДІВНИЦТВО
ВОСКРЕСЕНЬСЬКОГО
КАФЕДРАЛЬНОГО СОБОРУ
МІСТА ПОЛТАВИ**

Р/с 26004054616894
в філіалі Полтавського
регіонального управління
Приватбанка
МФО 331401, код 26304890

Сердечно
дякуємо всім
відомим
і не відомим
благодійникам!

Нас розділяють віки, але з'єднує Христос

І ось різнобарвний потік, який збирався протягом кількох годин на це святе для кожного православного місце, по завершенні молебня рушив до Києво-Печерської Лаври. З чим влучніше зрівняти його — з живописною повноводою рікою? з широким і глибоким морем? з потужною силою вітру?.. У народі цей хресний хід уже отримав назву Великого. Не за кількістю учасників, а за значенням. Але чисельність вірян, які приїхали засвідчити свою віру, лише підкреслила його вагу. Коли перші хрестохідці наближалися до Лаври, останні ще не спустилися від пам'ятника. Центральні вулиці столиці були всуціль запружені православними. Чи можна передати словами ту духовну окриленість, що підіймала до небес молитву цієї сили людей?..

Хресний хід супроводжували великі святині: мощі святого благовірного князя Володимира; стопа апостола Андрія Первозваного; мощі святителя Луки Кримського, преподобного Олексія Карпаторуського, преподобного Лаврентія Чернігівського, преподобного Кукші Одеського, священномученика Володимира (Богоявленського), преподобного Амфілохія Почаївського, святого праведного Петра Калнишевського, одинадцятьох Святогірських святих; п'ять чудотворних ікон Пресвятої Богородиці — Почаївська, Зимненська, Касперівська, Святогірська й «Успіння Богородиці» Києво-Печерської Лаври. Усі вони були доступні для поклоніння в обителі протягом наступної доби. І цілу добу безперервно під київським небом лунала молитва, правилися молебні й акафісти.

Всенічне бдіння увечері 27 липня і Божественна літургія ранком 28-го на Соборній площі Лаври стали наступними сходами спільної радості пастви Церкви Христової. Очолив богослужіння Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Онуфрій. Його Блаженству співслужили митрополит Одеський і Ізмаїльський Агафангел, митрополит Хустський і Виноградівський Марк, голова Церковного суду УПЦ митрополит Кам'янець-Подільський і Городоцький Феодор, намісник Лаври митрополит Вишгородський і Чорнобильський Павел, голова Відділу зовнішніх церковних зв'язків УПЦ

митрополит Луганський і Алчевський Митрофан, керуючий справами УПЦ митрополит Бориспільський і Броварський Антоній, сонм єпископів Української Православної Церкви, зокрема голова Синодального відділу релігійної освіти, катехизації і місіонерства митрополит Полтавський і Миргородський Филип і вікарій Полтавської єпархії єпископ Новосанжарський Веніамін, представники інших Церков — єпископ Нішський Арсеній (Сербська Православна Церква), архієпископ Михайлівський і Кошицький Георгій (Православна Церква Чеських земель і Словаччини); насельники та гості Лаври у священному сані.

«Цей день є для нас великим днем, тому що ми стали дітьми Божими, чадами вічного спасіння і вічного життя. Ми бережемо святу віру, яку нам приніс святий князь Володимир, шануємо її — не тільки сповідаємо устами, а й намагаємося жити за цією вірою. Якщо ми хочемо бути гідними нащадками святого князя Володимира, то повинні уподібнюватися йому в його вірі за Євангельськими законами», — закликав Блаженніший Митрополит Онуфрій віруючих.

Після малого входу відбулося прославлення трьох святих Української Православної Церкви: святих Василя (Богдашевського), сповідника,

і святих Сильвестра (Малеванського), які були ректорами Київської Духовної академії, та професора КДА священномученика Олександра Глаголева. Рішення про їх канонізацію було прийнято Священним Синодом УПЦ у березні цього року. До слова, іконографію та ікони святих розробили в Іконописній школі імені преподобного Порфирія Кавсокалівіта Полтавської Місіонерської Духовної семінарії.

З князем Володимиром новопрославлених святих розділяють віки, але з'єднує Христос. Як і нас усіх. Вони за свідчили свою любов, що стала перепусткою у Царство Боже, і навчають

тому ж і нас, своїх братів і сестер у Христі, про нас моляться. Чи зможемо ми гідно донести свої хрести, з'єднавши їх з Хрестом Христовим, покаже час. Якщо будемо берегти, як зіницю ока, свою віру, свою Церкву, то Господь неодмінно відгукнеться на молитви — і святих, і наших, — і підтримає наше нетверде ходіння по життєвських водах. Наша справа — йти і вірити. Нинішній хресний хід якраз показав: народ іде до Бога, живе з Богом. А шлях цей має початок, але не має кінця, адже Бог безкінечний... У добру путь!

Людмила Самойлова

Єпархіальна хроніка

15–24 липня, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, для вихованців недільної школи, що діє при храмі Різдва Христового міста Зінькова, було організовано щорічний православний дитячий табір «Хвиля» на березі Азовського моря. Ініціює захід уже понад п'ятнадцять років поспіль благочинний Зінківського округу протоієрей Іоанн Бабич.

У дні відпочинку спільна молитва, духовні бесіди тісно перепліталися з купанням у морі, різними конкурсами і пляжними іграми. У таборі панувала домашня атмосфера: вітали з іменинами, днями народження, готували концерт і театральні постановки і водночас допомагали на кухні, чистили картоплю і мили посуд. Це була неначе одна велика родина, яку об'єднували любов, взаємодопомога і віра.

Православна складова табору включала обов'язкову участь у недільному богослужінні, діти мали змогу сповідатися і причаститися святих Христових Таїн. Цього року відпочивальникам пощастило потрапити на урочисту Божественну літургію з нагоди десятиліття освячення Георгіївського храму села Генічеської Гірки. Святкову службу очолив Високопреосвященніший архієпископ Новокаховський і Генічеський Філарет.

З упевненістю можна сказати, що з Божою поміччю відпочинок у таборі «Хвиля» вийшов на славу. Діти отримали масу позитивних емоцій за що висловлюють велику вдячність організаторам.

30 липня, в день пам'яті про останнє богослужіння, звершене ігуменом Іоанном (Котляревським) у 1961 році в Преображенському скитському храмі поблизу села Матвіївка Котелевського

району, на місці зруйнованого скиту просто неба була звершена Божественна літургія. З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, служіння літургії очолив секретар Полтавської єпархії протоієрей Михайл Волощук. Йому співслужили благочинний Полтавського районного округу протоієрей Олександр Антонюк, благочинний Котелевського округу протоієрей Василій Довганич, духовенство Полтавської єпархії. За богослужінням молилися ігумена Нонна з сестрами Свято-Троїцького Велико-Будищанського монастиря, сестри Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря, паломники. Чимало з присутніх причастилися Святих Христових Таїн. За богослужінням була піднесена сугуба молитва про мир в Україні. На заупокійній ектенії були згадані імена колишніх

священнослужителів, настоятельки і черниць Свято-Троїцького монастиря.

4 серпня, у неділю 7-му після П'ятидесятниці, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, після Божественної літургії в Свято-Макаріївському кафедральному соборі був відслужений молебень з чинном освячення ліків. Звершив служіння молебня ключар кафедрального собору протоієрей Миколай Довганич у співслужінні соборного духовенства. Нагадаємо, що водосвятний молебень з приєднанням чину освячення ліків відправляється в Свято-Макаріївському кафедральному соборі кожної першої неділі місяця.

Улітку, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, від-

новила свою діяльність художня школа при храмі преподобного Олексія, людини Божої, у селищі Сагайдак Шишацького району. У канікулярний період двічі на тиждень усі бажаючі можуть відвідувати безкоштовні двогодинні заняття з малювання.

Дошкільнята старанно виконують завдання, вчать порівнянню та аналізу предметів, запам'ятовують їхні характерні риси, пробують поєднувати кольори та змішувати фарби, розвивають творчу уяву.

Діти шкільного віку отримують базові знання про відображення навколишнього середовища різними художніми техніками та засобами.

Заняття відвідують шістнадцять дітей, що проживають у селах Сагайдак і Дмитрівка. Викладають малювання художники-іконописці — настоятель храму ієрей Олександр Терещук і його дружина Юлія.

Многая літа!

✠ Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип 25 липня привітав працівника Полтавського єпархіального управління Володимира Педана з днем народження. Архієпископ побажав Володимиру міцного здоров'я, благополуччя і допомоги Божої на многая літа.

Неділя 7-ма після П'ятидесятниці

✠ У неділю 7-у після П'ятидесятниці, 4 серпня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну літургію у Свято-Макаріївському кафедральному соборі Полтави. Його Високопреосвященству співслужили ключар собору протоієрей Миколай Довганич і соборне духовенство.

За богослужінням була піднесена сугуба молитва про мир в Україні та єдність Православної Церкви.

По закінченні Божественної літургії Архієпископ звернувся до віруючих зі словом настанови та благословив усіх.

Цього дня Свята Церква звершує пам'ять рівноапостольної мироносиці Марії Магдалини. Свята була родом з галілейського міста Магдала (коліно Іссахара), розташованого на західному березі Генісаретського озера, поблизу Капернаума. Її згадують усі чотири євангелісти. Після того як Господь зціпив її від злих духів, вона приєдналася до тих благочестивих жінок, які всюди супроводжували Господа під час Його земного життя і служили Йому. Вона була свідком хресних страждань Спасителя і була присутня при Його похованні. На світанку першого дня після суботи вона з іншими благочестивими жінками пішла до гробу Ісуса Христа, щоб помазати Його тіло пахощами. Тому Церква називає їх жонами-мироносицями. Їм першим Ангел сповістив про Воскресіння Господа. За велику відданість і жертвну любов до свого Вчителя Марія Магдалина сподобилася першою побачити воскреслого Спасителя. Він доручив їй сповістити апостолам про Своє Воскресіння. Свята стала для апостолів благовісницею. Пізніше вона проповідувала Євангеліє у Римі, згодом допомагала апостолу Іоанну Богослову в Ефесі, де й спочила.

Всенічне бдіння

✠ Напередодні неділі 7-ї після П'ятидесятниці, 3 серпня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип очолив всенічне бдіння в Свято-Макаріївському кафедральному соборі міста Полтави. Його Високопреосвященству співслужили клірики кафедрального собору. На утрени після читання Євангелія на поліелеї Його Високопреосвященство помазав усіх освяченим елеєм.

Віце-ректор Полтавської семінарії єпископ Новосанжарський Веніамін нагороджений орденом святителя Петра (Могили)

✠ У день пам'яті рівноапостольного великого князя Володимира, у Святому Хрещенні Василя, 28 липня, Предстоятель Української Православної Церкви Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Онуфрій удостоїв високої нагороди віце-ректора Полтавської Місіонерської Духовної семінарії єпископа Новосанжарського Веніаміна. За духовні труди в царині просвітництва і місіонерства, за заслуги перед Українською Православною

Церквою та з нагоди 40-річчя від дня народження Преосвященний єпископ Новосанжарський Веніамін нагороджений орденом святителя Петра (Могили).

Викладачі і студенти семінарії, співробітники єпархіального управління сердечно вітають Владика віце-ректора з високою нагородою та зичать йому міцності духу і тілесних сил для звершення подальшого служіння Церкві і народу Божому.

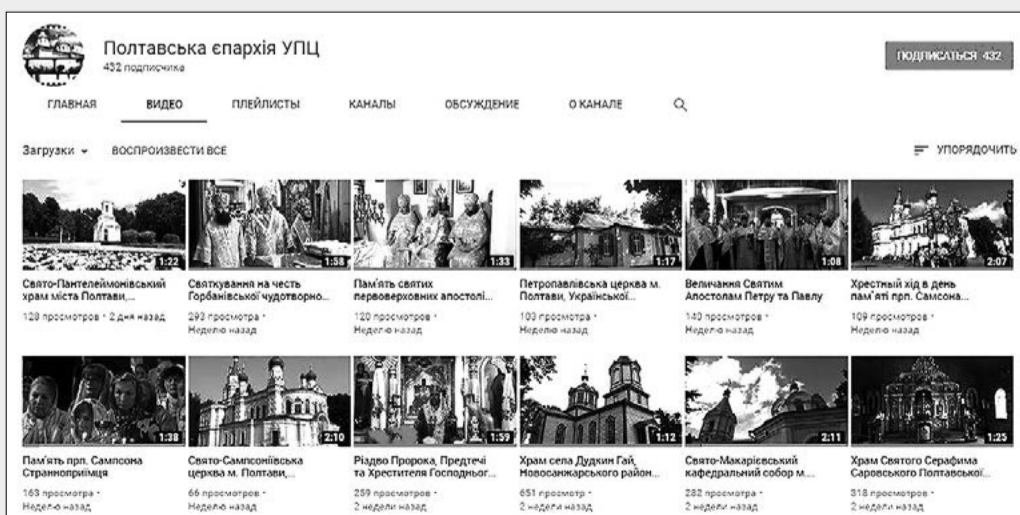

Зверніть увагу

Шановні читачі! Запрошуємо вас відвідати сторінки Полтавської єпархії у соцмережах

<https://www.facebook.com/pravpoltava/>

https://www.instagram.com/poltava_diocese/

<https://www.youtube.com/channel/UCmlCfTBOvNDmEEECpEQpsOw/>

Читайте і переглядайте відеосюжети, шукайте корисну для себе інформацію, радьте рідним і знайомим, підписуйтесь та робіть репости.

Святкування на честь Почаївської ікони Пресвятої Богородиці

✠ У день святкування на честь Почаївської ікони Пресвятої Богородиці, 5 серпня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну літургію в храмі святих мучениць Віри, Надії, Любові і матері Їхньої Софії міста Полтави, в якому знаходиться шанований список чудотворного образу. Його Високопреосвященству співслужили секретар Полтавської єпархії протоієрей Михайл Волощук, благочинний Полтавського міського округу протоієрей Іоанн Корнієнко, ключар Свято-Макаріївського собору Полтави протоієрей Миколай Довганич, духовенство храму. За богослужінням була піднесена сугуба молитва про мир в Україні та єдність Православної Церкви.

Зі словом проповіді до віруючих звернувся ключар храму протоієрей Сергій Касьяненко.

Наприкінці Божественної літургії Архіпастир привітав парафіян зі святом та благословив усіх.

Почаївська ікона Божої Матері належить до числа найбільш шанованих святинь. Вона відома всьому слов'янському світу. У Почаївській Лаврі, стародавньому оплоті Православ'я, чудотворна ікона перебуває

близько 400 років. Чудеса, що звершуються через святу ікону, численні і засвідчені у монастирських книгах записами віруючих, які зверталися

до Богородиці з молитвою про позбавлення від невиліковних недуг, звільнення від полону і напоумлення грішників.

День пам'яті Мгарських преподобномучеників

✠ Цього року виповнюється сторіччя з дня страти Мгарських преподобномучеників червоноармійцями. Святих розстріляли на престольне свято монастиря — Преображення Господне, 6/19 серпня. Пам'ять Мгарських преподобномучеників святкується 6 серпня. Цього дня Високопреосвященніший митрополит

Полтавський і Миргородський Филип очолив Божественну літургію в Спасо-Преображенському Мгарському монастирі. Його Високопреосвященству співслужили благочинні і духовенство Полтавської єпархії, гості у священному сані.

За богослужінням молилися парафіяни монастиря і численні паломники.

Після запричасного вірша до віруючих звернувся ігумен Герман (Шуплецов) зі словом проповіді.

Під час літургії були піднесені сугубі молитви про мир в Україні та єдність Православної Церкви.

Після Божественної літургії був завершений хресний хід до монастирського скиту.

З редакційної пошти

Ви сієте насіння віри

Клірик Вознесенського храму міста Полтави протоієрей Василій Фазан 5 вересня святкуватиме 40-річчя від дня народження.

Дорогий наш пастирю, отче Василю! Прийміть сердечні поздоровлення з визначною датою у Вашому житті. Нам так радісно від того, що знаємо, ідучи в храм: наш батюшка любить службу і дорожить нею. Якось ненавмисно навіть народилися такі рядочки:

*Сьогодні в нашому храмі свято,
Церковний дзвін лунає,
Весь православний люд
На літургію скликає,
Наш улюблений пастир отець Василю
На служіння у храм поспішає...*

Дорогий отче Василю, ми любимо і цінуємо Вас за мудрість, талант, працелюбність. Своєю наполегливою повсякденною працею Ви досягли неабияких вершин. У 33 роки стали кандидатом педагогічних наук, доктором теологічних наук, у 36 років — доктором педагогічних наук, професором кафедри педагогіки й андрагогіки Полтавського педагогічного університету імені В. Г. Короленка, а на 39-му році Ви стали академіком Української технологічної академії. Ви являєте справжній приклад принципового, строгого, але водночас доброго і люблячого пастиря. Дай Боже, щоб у Вас завжди знаходилися сили творити добро.

Дякуємо Вам за Ваші молитви, за служіння, за змістовні і душевні проповіді, які нікого з мирян не залишають байдужими, за Вашу відкритість у спілкуванні і за делікатні настанови. За те, що докладаєте всіх зусиль, щоб ми змінювалися на краще. Ви сієте насіння віри.

Зичимо Вам рясних Божих благоволень і великої допомоги Божої в усіх нелегких і благих починаннях, родинного затишку, терпіння (адже терпіння — це дім душі), смирення (бо смирення — це пожива для душі). Хай мир Христовий ніколи не полишає Вас. Хай дні Вашого життя будуть наповнені радістю у Святому Дусі на многая і блага літа!

Ми молимося за Вас, дорогий наш пастирю. Хай береже Вас Господь!

**Від імені прихожан
Вознесенського храму Полтави
Анна Михайлівна Белей**

Нові видання

Уроки, що повертають на шлях Вічного Добра

У чому полягає справжнє благоденство християнина? Як ти розумієш вислів Роберта Бернса: «Шляхетне, добре серце більш за все схоже на Бога»? Як батьки вчать тебе стояти за правду, за віру, за сім'ю, за друзів? Скільки років тривав Вавилонський полон єврейського народу? Чим вразив тебе мученицький подвиг братів Маккавейських? Що об'єднує священномученика Макарія (Кармазіна), преподобного Іова Почаївського і Тараса Шевченка? Хто був ініціатором створення Києво-Могилянської Академії?.. Різноманітні питання, різноманітні теми. Їх до уваги школярів-шестикласників у рамках 27 уроків пропонує новий підручник з Біблійної історії і християнської етики. Через Біблійні історії, оповідання, казки, вірші, інтегровані в творчі завдання, діти зможуть розширити коло знань, поміркувати над

одвічними проблемами, що постають як перед людиною, так і перед суспільством, вибудувати асоціації. Висновок дібраного матеріалу очевидний — між природними законами і християнською етикою, що ґрунтується на Одкровенні Божому, немає протиріч. Утім, відступаючи від законів, даних Творцем, і зваблюючись розумом, пошкодженим первородним гріхом, людство втрачає не тільки релігійні, але й моральні орієнтири, втрачає цілісність світогляду. Тільки через особистісний вибір кожною людиною чеснот, її дієвий відгук на заклик Божественної Любові можливе її вдосконалення на шляху Вічного Добра.

Посібник укладено двома авторами — кандидатом філософських наук, доцентом, професором кафедри філософії Дніпровської академії неперервної освіти Оленою Роговою і вчителем

християнської етики Наталією Скакун — відповідно до програми з Біблійної історії та християнської етики, рекомендованої Міністерством освіти і науки України. Цим же міністерством посібник схвалено для вивчення у загальноосвітніх закладах. Його підтримали рецензенти — кандидат філософських наук у галузі богослов'я, ректор Полтавської Місіонерської Духовної семінарії, голова Синодального відділу релігійної освіти, катехізації і місіонерства Української Православної Церкви митрополит Полтавський і Миргородський Филип і кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітнього менеджменту Дніпровської академії неперервної освіти Лідія Вознюк.

Придбати посібник можна у складі-магазині управління Полтавської єпархії.

О. Г. Рогова, Н. М. Скакун

**БІБЛІЙНА ІСТОРІЯ
ТА ХРИСТІЯНСЬКА
ЕТИКА**
6 клас

Путівник у лабіринтах історії

Спланувати, підготувати і провести таку виставку ще якихось років двадцять п'ять тому було примарною надією. Так само як представити загалу колекцію ікон чи православних стародруків. Ні, звісно, у колі фахівців ці предмети «ходили», їх вивчали, іноді долучали до окремих мистецтвознавчих експозицій. А усе через приналежність до релігійних атрибутів. Останніми роками ситуація виправилася. Але... не для предметів, про які розповів нашій газеті добрий друг Полтавського краєзнавчого музею, археолог, етнограф з Дніпра Віктор Векленко. І справа тут не лише в гоніннях на Церкву за радянських часів. Як стверджує Віктор Олексійович, витвори сакрального мистецтва, які він досліджує, — terra incognita навіть для фахівців. Не буду випробовувати ваше терпіння, шановні читачі. Йдеться про натільні хрести — безцінний і неодмінний атрибут, символ зв'язку православної людини з Богом. Здається, що може бути доступніше: бери вивчай! Окремі екземпляри, особливо прикрашені коштовностями, дійсно, потрапляли до рук ставрографів (дослідників христів — натільних, наперсних, на престольних). Але це лише верхівка айсберга, як кажуть. Тому наше перше запитання до Віктора Олексійовича Векленка — про тему, яка стала наскрізною у його житті, багато в чому визначила його сенс.

— Що спонукало Вас, Вікторе Олексійовичу, вивчати хрести як науковий об'єкт, а згодом популяризувати це захоплення у царині музейній?

— Перш за все, це була робоча необхідність. У 2001 році разом із колегами-археологами почав розвідки на Богородицькій фортеці. Вона знаходилася на околиці нинішнього Дніпра. Серед знахідок було чимало христів. Предмети зацікавили. Але на той час атрибутивувати їх ніхто не був готовий. Інформації, в тому числі наукової, не знайти, не дістати.

— А що потрібно археологу?

— Кожну річ потрібно ніби розшифрувати: визначити її місце у часі і просторі, так би мовити. Вибір упав на мене. Бо колеги пригадали, що й у студентські роки я цікавився навколорелігійними темами. Так і сказали: «Розбирайся».

— А з чого розпочали? Гадаю, Ваша відповідь буде цікавою для усіх краєзнавців-початківців.

— Почав із пошуку літератури. Бо ж і проконсультуватися на той час не було в кого. Про книги радянської доби говорити не доводиться. Допомогли дореволюційні видання. Передусім книга відомого колекціонера і мецената Ханенка «Древности русские».

— Справді, у дореволюційну добу у деяких містах тодішньої імперії була налагоджена активна збиральницька робота. Кращі наукові сили з числа істориків, етнографів, археологів почасти під егідою Православної Церкви акумулювали і досліджували безцінні витвори сакрального мистецтва. Так, зокрема, відбувалося у нас на Полтавщині. До Вас потрапляло щось із цієї спадщини?

— На жаль, не всі матеріали тодішніх розвідок збереглися. Але ті, з якими особисто мені доводилося працювати, вражають ґрунтовністю і широтою наукової обізнаності.

— До речі, активна краєзнавча робота, розпочата ще століття тому, послугувала основою для створення багатьох місцевих музеїв...

— Деякі не припинили своєї діяльності ще з тих далеких часів. Тому наступною адресою, образно кажучи, моїх пошуків стали саме музеї. Пошастило контактувати із співробітниками музею давньоруської культури імені Андрія Рубльова у Москві, познайомився з відомим православним ювеліром Юрієм Федоровим... Занурення у тему і збиральництво відбувалися паралельно.

— Чи був на цьому шляху якийсь вирішальний момент, коли — все! — розумієш: зворотної дороги немає?

— Знаєте, я намагаюся уникати гучних висловів на зразок «поворотний момент», «фатальна мить» тощо. У моєму випадку все відбувалося ніби само по собі. Збірка христів археологічного кабінету Дніпровського національного університету, знайдених під час розкопок, зростала: потрібно було з цим щось робити. Як фахівець я повинен був дати раду цим надбанням і... придбанням. Бо сама логіка розвитку справи приводила до антикварів, колекціонерів, навіть стихійних збирачів рідкостей. А це, самі розумієте, вже ринок.

— За яким принципом поповнювалася Ваша збірка?

— Спершу — без усілякого принципу, хаотично. Предмети купувалися для отримання інформації по аналогіях до знахідок, які зберігаються в археологічному кабінеті університету. Але певна наукова заданість усе ж існувала. Це вивчення історії Богородицької фортеці. Підхід до кожної знахідки, в тому числі до христів, зумовлювали саме ці межі: часові, подієві, природні, господарські, автентичні чи запозичені традиції.

— Тоді, будь ласка, хоча б коротко: що то за історичний об'єкт — Богородицька фортеця?

— Фортеця була побудована у часі і за підтримки гетьмана Мазепи на території сучасного Дніпра, його північної околиці. Об'єкт замислювався як військова база у часі підготовки російської армії до Другого кримського походу. Але була й інша функція — перекрити запорозьким козакам шлях на Самару, притоку Дніпра. Цією рікою козаки ходили на Дон як до себе додому. Політика самодержавства передбачала поступову нейтралізацію цих давніх осередків свавілля. Мазепа наказував: покласти край козацькій норовливості, надіти на шию запорозьку міцний мундштук.

— А що відомо стосовно назви фортеці — Богородицька?

— Існує припущення, що назва ця походить від назви місцевої церкви, яку будував Мазепа. Храм освятили на честь ікони Пресвятої Богородиці «Живоносне Джерело». Церкву прикрасили іконами, написаними в Оружейній палаті Московського Кремля.

— Гадаю, відвідувачі виставок, які Ви влаштуєте для шанувальників старовини, звернуть увагу на одну особливість: кожний експонат не лише датований, він має свою «адресу», тобто регіон походження. Про що Вам як дослідникові розповідає місце віднайдення хреста, його прописка, так би мовити?

— Це дуже важлива характеристика! Кожен хрестик — це своєрідний дороговказ. А за формою, оздобленням предмета, матеріалом, з якого його виготовлено, прийомами роботи майстра можна дізнатися, де зробили цю важливу річ. У 2010 році вийшла моя монографія про натільні хрести. Це був певний підсумок. За місцевими особливостями на той час я вже почав ніби читати історію кожної знахідки, через яку складалося розуміння історії того чи іншого регіону. Вдалося виокремити найбільш типові регіональні ознаки христів. Візьмемо саморобні хрестики запорозьких козаків. Це Дніпропетровська область, Запоріжжя, Донеччина, частково Полтавська і Харківська області. На Слобожанщині були свої хрести. Запорозці носили хрестики, дуже схожі на хрести надмогильні. Проста форма, усі кінці трикутні. На чільному боці карбувався орнамент, пов'язаний із православною традицією, але не завжди. Подібні хрести, до речі, знайдені і на Полтавщині. Пояснення очевидне: серед запорозьких козаків було чимало вихідців з полтавського краю. Згадувана традиція розповсюджується подекуди аж до Чернігівщини (на півночі), Рівненщини (на заході), Луганщини і Донеччини (на сході).

— Про що свідчить подібний розкид?

— Наведені місця складаються у певну карту розселення запорозьців та їхніх нащадків. Зауважу окремо: зміни традиції у часі — річ досить повільна. Зокрема через те, що уклад життя у XVII–XVIII століттях відзначався патріархальністю, свідомим наслідуванням батьківських правил життя, в тому числі у духовній царині. Діти січовиків робили собі такі ж хрести, як і їхні батьки.

У більш широкому сенсі, коли ми говоримо про українську традицію

загалом, її ознаки простежуються не лише на теренах сучасної України. Деякі зразки козацького натільного хреста ніби несподівано приходять до нас з Прикарпаття і Закарпаття, Стародубщини, Білгородщини, Воронежської та Курської областей Росії. Натомість очевидні стильові запозичення з московських земель, з Польщі додають своїх барв виробам українських майстрів. Явище природне і закономірне.

— Справді, місцеві вподобання, навіть у такій делікатній і консервативній речі, як натільний хрест, дають десятки варіацій готового виробу. Але, напевно, були і залишаються якісь незмінні підходи, своєрідні канони виготовлення предмета, найціннішого для християн?

— Так, існує стала традиція, якої ще з давніх-давен притримувалися майстри. Торкнувся лише періоду, який вивчаю, — XVII–XVIII століть. Хрести цього часу поділяються на чоловічі й жіночі. Чоловічі — простіші. Це видовжена вертикальна лінія і коротка поперечна. На чільному боці зазвичай восьмикінцевий хрест, спис, тростина і написи. На зворотному боці — «**ДА ВОСКРІНЕТХ ВЪХ**». Жіночі хрестики більш витончені. Як правило, додатково декоровані. Зауважу, жіночі хрестики нерідко виходять за межі канону, початок якого, як відомо, покладено ще візантійською традицією. Що ми спостерігаємо, наприклад, на окремих екземплярах жіночих христів XVII століття? Тоді в Московії їх почали прикрашати різноманітними промінцями і кульками. На українських землях теж бачимо схоже оздоблення. У більш пізні часи — у другій половині XVIII століття, — коли вплив північної, руської, традиції посилюється, хрестики полтавські, черкаські декоруються додатково. На них з'являються скляні вставочки. Потужний сплеск у художньому оздобленні христів наприкінці XVIII століття дають Слобожанщина і Гуцульщина. Стосовно останньої можна згадати так звані згарди — хрестове намисто. Свого часу я цікавився його походженням і з'ясував, що й у Подніпров'ї ці виробы, навіяні християнськими мотивами, теж були розповсюджені. Наприклад, відоме хрестове намисто з Харківщини. Складається воно з п'яти христів, нанизаних на металевий дротовий ланцюжок. На Полтавщині теж носили подібні сакральні речі з елементами декору. Бачив їх зображення на дореволюційних фото.

— Виходить, окрім своєї прямої функції, хрестики виконували й інші?

— Звичайно, функція перша і головна — позначення приналежності до християнського віросповідання. Але так поведлося в народі, залишилося ще з часів язичництва: хрест вважали оберегом. Слова, викарбувані на ньому: «Спаси и сохрани» — звернені до Ісуса Христа чи то до Богородиці, трактували подекуди на власний розсуд. Ну, і нарешті, функція третя — хрестик як прикраса. Йі ми завдячуємо величезним розмаїттям проявів художнього осмислення духовних прагнень людини. Звісно, у цьому випадку завжди існував і існує ризик виходу за межі православних канонів, бо нерідко суворістю й аскетичністю правил у повсякденному житті нехтували на догоду марнославству і пихатості. Хотілося «виглядати»...

— Гадаю, нашим читачам-полтавцям буде цікаво довідатися, чим відрізнялися натільні хрести нашого краю. Тім більше що у Вашій колекції вони представлені досить широко.

— Місця, географічно наближені до Запоріжжя — Кобеляки, Царичанка (колись частина Полтавської губернії), — дають зразки, пов'язані з козацькими традиціями. Частково я вже згадував про це. Дослідники відзначають простоту форми хрестиків. Характерна ознака — розширені кінці перекладок. Завершення хрестів виконували у формі трикутника чи тризуба. Зустрічається і така варіація, коли зубці тризуба заокруглювали. У середохресті зазвичай вміщували карбований візерунок хрестоподібної форми, а під ним гранчастий орнамент. Є припущення, що це відгомін язичницького мотиву — засіяного поля. Маємо саморобні, вироблені з металевих пластин речі. Матеріал — бронза, мідь, латунь, мідні сплави.

Полтавські жіночі хрести досить простої форми. Але з різноманітними кольоровими скляними вставками. Особливо хочу поділитися враженнями від однієї унікальної речі. Це — керамічний хрест з Опішні. Аналогів йому немає. Річ досить пізня: кінець XIX — початок XX століття, саморобна. Вражає незвичайне зображення Господа. Він із вусами та характерною селянською зачіскою. Знаєте, стригли так колись — «під горщик». Загалом хрест дуже нагадує просту людину... Ніби розп'яту на хресті життя. Таке от порівняння напрашується.

— Повсякчас у нашій розмові ми торкаємося теми традицій сприйняття хреста, правил його виготовлення. Що відомо про витoki цієї богоугодної справи на теренах України? Чи є у Вашій колекції хрести докозацької доби?

— Звичайно, їх чимало. Що ж стосується традицій, розповім лише про одну. Вона стала очевидною для нас, археологів, під час дослідження Богородицької фортеці. Не одне століття

(аж до XIX ст.) на українських землях існувала канонічна, ще візантійська, заборона класти у могилу речі, пов'язані з вірою. Хрестик знімався. Почасти його передавали комусь із нащадків покійного як батьківське благословення або заповідали віднести до церкви з проханням молитов на помин душі.

Принаймні у козацьких могилах, які ми досліджували, хрестів не знайдено. Ці речі потрапляли до рук дослідників іншим шляхом. Наприклад, у 60–70-ті роки XX століття у районі Богородицької фортеці, коли ще не було Дніпродержинської греблі, річка Самара була більш рухливою. Розливаючись, вона вимивала старовинні речі. Їх могли бачити усі охочі.

Хрести як масове явище з'являються у похованнях лише у XIX столітті. Чому первісна традиція змінилася, чому з'явилася практика прикрашати хрести, чіткої відповіді немає. Стверджувати щось певне поки що неможливо. Не вистачає фактичних даних.

— А який обсяг висхідного матеріалу потрібен для чіткого висновку? Стосовно цієї теми, наприклад.

— Якщо брати регіональний вимір... Аби остаточно пересвідчитися: так, ці хрести полтавські чи то черкаські, потрібно тисячі квадратних метрів угідь перекопати у старожитніх місцях. Трапляється, в одному й тому ж культурному шарі знаходиш речі, які, здається, не можуть перетинатися у цьому місці. Ми називаємо такі території буферними.

— Напевно, це той самий випадок, коли речі повідомляють, кажучи образно, про якийсь важливий історичний зрушення, про культурні й етнічні перетини зокрема?

— Так, трапляються такі періоди в історії, коли люди з різних причин перетинають кордони, мігрують. У добу козаччини, можливо, це відбувалося не так динамічно, як тепер. Але закономірності рухів час від часу вступають у силу. І тоді що ми бачимо? Ось Полтавщина середини XVIII століття — це кордон Гетьманщини, на іншому, місцевому, рівні Царичанка — кордон Полтавщини. Або візьмемо Приорілля. Це землі, де полтавці перестрибують через річку Оріль, бо шукають простору для господарювання. Так само розвивалося й освоєння південноукраїнських земель. Тема цікава і складна водночас.

— У цьому сенсі матеріал хрестиків що підказує?

— Поясню конкретно. Виникла у мене суперечка з російськими колегами. Дивляться вони на деякі хрести, які я вважаю українськими за походженням, і кажуть: це хрести старообрядців. Матеріали про такі виробі мені відомі. І що виявляється? Хрести для власних потреб старообрядці і справді виготовляли. Але називали їх чомусь

козацькими. Чому? Звідки плутанина? Причина у своєрідності торгово-промислових контактів на прикордонних землях. Північ України, що межує з нинішніми Воронежською, Білгородською областями, Стародубщиною, у XVII–XVIII століттях була заселена українцями. Сусіди купували вироблені ними речі. Або брали за зразок і, використовуючи свій метал, відливали у власних майстернях. Потім привозили на українські землі і продавали. У подальшому, вже протягом XIX століття на Півночі Росії було налагоджено, як зараз сказали б, масове виробництво тих же ікон «під Києво-Печерську Лавру», «під Візантію», «під Болгарію» тощо. Іноді виготовляли до 1,5 мільйона ікон на рік.

— Якщо продовжити тему «буферних територій», напевно, варто згадати і про інші запозичення.

— У нас на Дніпропетровщині чи на Черкащині, наприклад, подекуди простежуються католицькі запозичення. Ми бачимо, як на деяких хрестах з'являється Розп'яття. На Тернопільщині знаходили мошковики, на яких в одних випадках ім'я Господа написано з української букви «І», а в інших з російської «И». Є цікаві приклади і дещо іншого роду. У 1730–1740-х роках на Полтавщині почала розселятися чимала грузинська община, за десять років сюди переселилися близько 20 тисяч людей. Вони принесли свої православні традиції, свої звичаї. Але, що важливо, незважаючи на появу такої великої громади, жодних конфліктів між українцями і грузинськими переселенцями не зафіксовано.

— Напевно, Вас як дослідника хрестів вже нічим здивувати не можна. І все ж чи є у Вашій збірці якийсь незвичайний екземпляр?

— Якось довелося мені познайомитися з поціновувачем старожитностей з Івано-Франківської області. Звати його Василь Сметанюк. На одному з аукціонів він виклав саморобні гуцульські хрести. Вартість була смішною, як кажуть. Придбав я один із зразків, а згодом і решту. Зараз в Україні лише три комплекси таких саморобних хрестів.

— Чим же вони Вас зацікавили, Вікторе Олексійовичу?

— По-перше, форма. Абриси хрестів схожі на фігуру жінки-матері. В центрі одного — тризуб, на інших — свастика. Відчувається перегук водночас декількох пластів нашої духовної культури, як вони співіснували в давнину. Слов'янської (язичницької), християнської візантійської, руської... А ще саморобні хрести — вони ближчі до реального життя, до світосприйняття конкретної людини. В українській традиції як прийнято було? Чоловік повинен був дарувати своїй дружині щось важливе, пам'ятне, красиве. Хло-

пець — коханій дівчині. І тут — дилема: або купи, або зроби. І ось саме те, що зроблено своїми руками, воно в усіх відношеннях цінне: і як подарунок, і як свідчення про людину, її віру, церковне життя. Водночас ці хрести гуцульські підштовхнули мене до створення нового розділу експозиції у Музеї хреста — давньоруського. Хочеться представити відвідувачам регіон, звідки християнство пішло на Русь: з сучасних Київщини, Чернігівщини, Житомирщини. Адаже зібрано понад тисячу предметів.

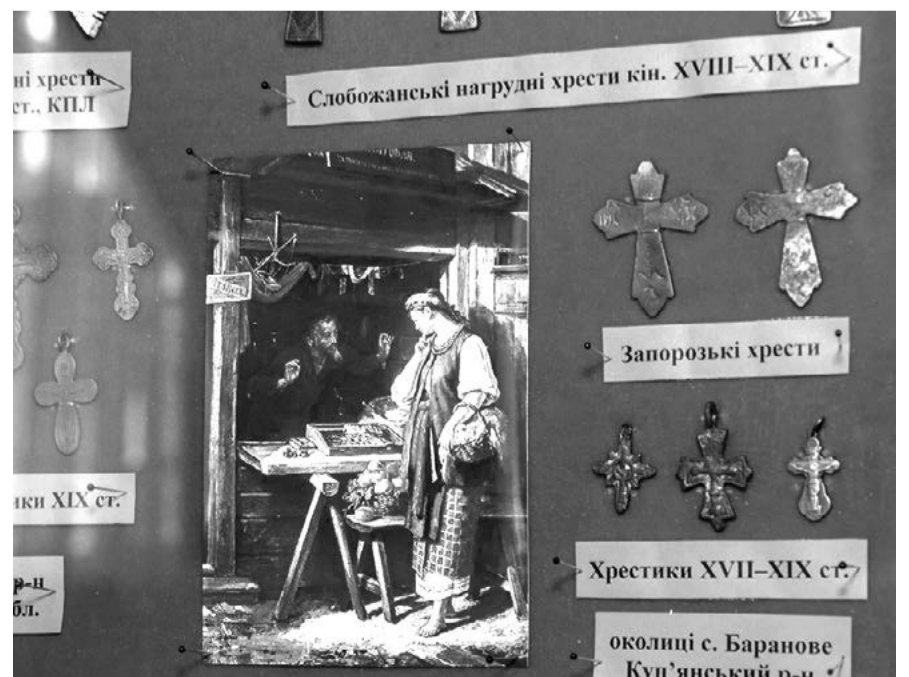
— Якою Ви бачите подальшу долю Вашої колекції і загалом очолюваного Вами єдиного у Східній Європі Музею хреста?

— Зараз наш музей розташований у Петриківському районі Дніпропетровської області на козацькому хуторі Галушківка. Це старовинна хата. Працюємо над покращенням умов зберігання й експонування колекції. Влаштуємо виставки. Але це тільки один бік справи. Інший — науковий, дослідницький. Чим більше заглиблюєшся у вивчення хреста, тим більше усвідомлюєш, наскільки всеосяжним є цей символ і цей предмет. Простенький подекуди сторінки історії, допомагає зазирнути у глибини духовного життя багатьох поколінь наших земляків, їх історії. Але «може відкрити» лише за умов наполегливого наукового пошуку, щоденної копіткої праці над усіма тими незчисленними: «чий?», «кому?», «звідки?» Ставрограф — фак рідкісний, а тому роботи і мені, і моїм колегам вистачить на десятиліття.

А щодо подальшої долі зібрання... Наприкінці позаминулого року я запропонував передати місту Дніпру дві колекції — близько 5 тисяч екземплярів хрестів і понад 300 екземплярів дукачів — для заснування етнографічного музею. Пропозицію підтримали, розпочали створення міського комунального підприємства «Дніпровський міський етнографічний музей», але потім усе затихло. Витрачено чималі власні кошти, час мій і багатьох фахівців... Звісно, набутий досвід прислужиться в місті, в області, в іншому регіоні. Все-таки маю намір створити яскравий музейний комплекс, основою якого стануть мої зібрання.

Бесіду вела Людмила Нікітіна.

Нещодавно у Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського відкрито нову виставку з колекції Віктора Векленка «Хрести України: північ». Як пояснив упорядник, мета експозиції — знайомство із зразками натільних хрестів, пов'язаних походженням з Київщиною, Чернігівщиною і Житомирщиною — місцями, звідки християнська віра рушила землями Київської Русі. Виставка триватиме до листопада.

Матвей Григорьевич
Астряб

400-летие
Мгарской
обители

Лубенский Мгарский Свято-Преображенский монастырь

Продолжение. Начало в №

Основание Мгарского монастыря Густинская летопись относит к 1624 году, и наука останавливалась на этой дате. Но в монастырских актах основание этой обители указывается в более раннее время. В Данине Раины Могиланки княгини Вишневецкой 18 января 1619 года указано днем учреждения монастыря. В грамотах от 1622 и 1627 годов князь Константин Вишневецкий, «природный» опекун над семьею и имуществом умершего брата Михаила, после которого остались четырехлетний Иеремия и вдова Раина, оставляет все земли, указанные в Данине, за Мгарским монастырем. В обеих грамотах Константина текст польский, вполне тождественный; в нём сказано: «Как опекун природный, по настоянию и просьбам мешан моих лубенских, позволил я и этим письмом позволяю основать и построить монастырь религии греческой к умножению славы Божией».

Раина Вишневецкая умерла, вероятно, в 1619 году, так как с этого года прекращаются упоминания о ней. Как брат умершего Михаила, Константин Вишневецкий становится опекуном над богатым своим малолетним племянником Иеремиею Вишневецким по велению Литовского статута, действовавшего в Малороссии и по изгнанию поляков. По этому закону опекун становился полным распорядителем имуществом и личностью опекаемого, даже мать могла при себе держать сына только до окончания его семилетнего или школьного возраста. Если Иеремия родился в 1612 году, то его совершеннолетие наступило в 1631 году, то есть после окончания полных восемнадцати лет. Не этим ли объясняется, что Мгарский монастырь в 1632 году спешит свои фундуши и от Раины, и от Константина Вишневецких занести в акты книги Киевского воеводства, где 23 января того года оба фундуша земским судом записаны в книгах? В 1636 году 8 февраля уже сам Иеремия в грамоте, выдаваемой Мгарскому монастырю, пишет: «Я сам памятуя и взирая на горячее и благоговейное возношение к Богу молитв отцами монахами греческой религии, которые живут в моем имени, монастыре Мгарском, и дабы горячее возносили молитвы за моих предков, блаженной памяти, отдал я им село Мгарь с доходами, мне принадлежащими, предоставляя им это для вольного пользования на вечные времена».

Затем Иеремия 10 января 1644 года отдает монастырю нижнюю мельницу на реке Ольшанке на вечное пользование, и 17 февраля 1648 года он монастырских подданных села Мгаря на вечные времена освобождает от платежа за навесы (торговые) и краны (водочных бочек) («скатные»).

Подтверждать за монастырем имени, подносимые жертвователями, спешат и все гетманы Малороссийские и искатели гетманства. В книге копий монастырских крепостных актов от 1729 года записано восемь копий охранных универсалов, выданных Мгарскому монастырю первым Малороссийским гетманом Богданом Хмельницким; и семь универсалов от его сына Юрия Хмельницкого; девять универсалов от Ивана Евстафиевича Выговского; 17 апреля 1662 года Иван

Сомко подписал универсал с выдачей монастырю мельниц Городиских; Иван Мартынович Брюховецкий — пять; Демьян Игнатович Многогрешный — семь; Петр Дорошенко — три; Иван Самойлович — десять; Иван Степанович Мазепа — пятнадцать; Иван Ильич Скоропадский — одиннадцать. Мгарской обители не оставляли без своего милостивого внимания и Российские монархи. В актовом книге записаны копии семи жалованных Высочайших грамот, именно: Государей Алексея Михайловича — три; Иоанна, Петра и Софии Алексеевичей — три... Государыни Елизаветы Петровны...

Подносили посильную лепту монастырю и частные лица. <...>

Не одни светлые минуты переживал Мгарский монастырь. Посылает Господь и испытания своим подвижникам. Тяжелая скорбь причинилась монастырю лубенскими и вообще малороссийскими смутами. Особенно плохо в Лубенщине приходилось польским шляхтичами от казачьих движений, преследовала шляхтичей повсюду смерть. В Лубенском монастыре и настоятели, и братия постоянно стяжали себе славу своим благочестием, незлобием и сердечностью к страждущим. Гонимые находили в монастыре Мгарском приют, покровительство и утешение. Эту христианскую доблесть у Мгарского монастыря подчеркива-

ют шляхтичи Габриель Дамарацкий и Станислав Федор Нагорецкий. При поднесении монастырю своего дара 8 сентября 1650 года они пишут: «Игумен монастыря Мгарского со всеми живущими в этом монастыре монахами оказывал великую милость свою и чувство сострадания всем слугам князя его милости, остававшимся здесь все то время нынешней войны казачей за Днепром». В знак признательности шляхтичи монастырю дарят свою мельницу на Тишковской гребле, на Удае. В 1659 году бывший гетман И. Е. Выговский с призванными татарами и поляками разорил Полтавщину, и русский полководец Ромодановский с войском двинулся к Лубнам, из которых бежал полковник Степан Шамлицкий. Малороссийский летописец Величко так описывает вступление русских войск в город Лубны: «Ромодановский теди до Лубен притянувши, и ничего в них не заставши, спалил их дощенту (до основания), кроме единой Святой Троицкой церкви, и удался по чиему-сь навету до монастыря Мгарского Лубенского, где на винограде многих замозжных людей скарбец заморованный. Войска знайшедши между собою рожжаховало; то ж полате монастырской и всему, наконец, монастырю, кроме тилко единой великой церкви, учинилося бы, аще б оная сам Ромодановский не оборонил и войско дражежного (грабительского) от

того рабунку (грабежа) не отвернул». Но была разграблена и большая церковь... <...>

По словам Густинской летописи, «начаша здати храм Преображения Господа нашего Иисуса Христа в року 1628 месяца июня во 8 день и помозию Божию совершиша ю зело прекрасную и также освяти ю (Исаия) по мале времени создания ея». Но летописец Самуил Величко пишет: «Того же 1654 лета на Преображение Господне преосвященный Сильвестр Косов, митрополит Киевский, в монастыре Мгарском церковь Святого Спаса освятил». Церковь эта была деревянная. В 1684 году ее разобрали, и гетман Самойлович 20 октября того года пишет игумену монастыря Виктору Георгиевичу Русиновичу, чтобы материал из разобранный церкви, непригодный для вновь строящейся, продать, «если его купит полковник Миргородский». В монастырском архиве нами отыскано 27 подлинных писем, писанных Самойловичем к Русиновичу о постройке новой каменной церкви в Мгарском монастыре с 1682 года по 1867-й. В 1684 году апреля 16 Самойлович пишет, что он предполагал сам присутствовать на торжестве основания церкви, но счел для монастыря затруднительным содержать «килко (несколько) тысяч людей военных» «по гонору рейментарскому» (по почету гетманскому), при отсутствии подножного корма для лошадей, поэтому гетман посылает своим заместителем сына старшего Семена Ивановича Самойловича, полковника Стародубовского, для присутствования при закладке фундамента церкви 23 июня. И в старом монастырском Синодике написано: «Нача же ся здати церковь каменная в лето от сотворения света 7193, а от Рождества Христова 1684, месяца апреля 23 дня, на день святого Великомученика и Победоносца Христова Георгия; его же святыми молитвами и zde во основании обретающихся Святых мощей». По Синодику в фундаменте церкви положены мощи Святых: Апостола Андрея, Иоанна Златоуста, мучеников Меркурия и Феодора Стратилата, Марка печерского. Из сказанного явствует, что ошибочно во всех записях теперь отмечают основание этой церкви под 1682 годом. Освящена была церковь в 1692 году. Слабым оказался кирпичный свод церкви, построенной гетманом, он рухнул 22 июня 1728 года. Пришлось вновь отстраивать церковь. В 1754 году 28 августа новая каменная церковь освящена Киевским митрополитом Тимофеем Щербатским. Для восстановления храма и украшения Мгарской обители новыми постройками много потрудился генерал фельдцейхмейстер граф Гессенский и наследный принц Гессенгомбургский Людвиг Дант, квартировавший в городе Лубнах во время большого пожара, истребившего 20 мая 1736 года монастырские деревянные постройки вместе с церковью Архистратига Михаила. В монастырском архиве хранится подлинный приказ принца от 22 апреля 1737 года: «Генералитету, штаб, обер и унтер офицерам и прочим командирам и рядовым, и кому сей охранной лист команды моей показан будет, Мгарского погорелого монастыря во обретающихся монастырских дворах, вотчинах и хуторах никому постою и квартир не иметь и обид, разорения не чинить и безденежно ничего не брать, под опасением военного суда». На средства принца построен длиной 40 и шириной 5 сажень каменный корпус, в котором и ныне размещается монастырская братия.

С сокращениями

Скорбота звернулася на радість

Горе і радість — усе ділиться навпіл у родині, зміцненій любов'ю. Коли ж любов земна розчиняється у любові небесній, Божій, тоді союз двох стає прекрасний і твердий, як алмаз — інакше алмаз, брильянт. Так прожили праведні Іоаким і Анна: в любові двох сердець, з'єднаних Богом і до Нього звернених, — і під важким тягарем бездітності. А бездітність, що сама по собі є чималим випробуванням для пари, у стародавньому Ізраїлі була справжнім лихом: іудейський народ, що зберігав віру в Єдиного Бога, ще не відкрив для себе Бога як Любов і вважав безпліддя покаранням від Всевишнього, адже таке подружжя не могло принести очікуваного усіма плоду — Месію. А відтак... зневажалось.

Нам важко це зрозуміти, оскільки співчуття, жаль до нещасних, прощення грішників, що нібито є для нас природними, насправді — дар Христа, наслідок виховання людства у заповідях Нового Завіту. Звичайно, Старий Завіт, що мав призначення виховати насіння істинної віри і притаєно відкрити людству знання про Бога, теж навчав добротності. Чи не про це десять заповідей, що дав Бог Мойсею на скрижалях? І як би інакше вийшли з середовища іудейського Іосиф Прекрасний, що пробачив жорстокий вчинок братів, смиренний Іов, який при навалі бід не допустив навіть думки погані, праведний Симеон Богоприємець, який смиренно чекав утіхи Ізраїля понад три століття, бідна вдова, яка віддала свою останню лепту?.. І все ж у старозавітному суспільстві таке високе особисте благочестя пліч-о-пліч сусідило із спотвореним розумінням праведності, часто її усвідомлення обмежувалося зовнішніми проявами, обрядовою стороною. А відхід від суті Божих установлень завжди породжує лицемірство, ханжество, підміну справжньої віри по духу — удаваною богобоязливістю, особистою побожністю — звеличенням, виконання заповідей — імітацією.

Тільки не поспішаймо засуджувати за це дітей Авраама. «Хто з вас без гріха, нехай той перший каменем кине...» (Ін. 8:7). Від ганебних духовних перекручень не вільні, на жаль, і ми, християни. Бо віра і чесноти не даються як манна небесна, їх можна успадкувати тільки у процесі виховання. Ми маємо для цього всі можливості: нам відкрито таємницю Святої Трійці, Спаситель уже приніс Себе в жертву і воскрес і тепер стоїть із простягнутою рукою, у якій — благодать і вічне життя. Справа за нами — нашою відповіддю на Його любов, проявом нашої доброї волі. А ми, навіть знаючи це, часто-густо вчиняємо як язичники, якщо ж і боремося зі своїм ветхим нутром, то як трудно буває приборкати свій норов, свої страсті!.. Старозавітним же людям, які ще не знали Спасителя, було вдсятеро важче утриматися від жорстоких вчинків і

не впадати у спокуси. Тож праведні Іоаким і Анна зазнали від одноплемінників і презирства, і ганьблення. В Євангелії сказано, що священник храму Єрусалимського навіть не прийняв жертву Богу, принесену Іоакимом...

Та вони все стерпіли. І як Господь нагородив це смирення, цю справжню любов! Саме вони, знехтувані і зневажені людьми, були обрані Богом і на старості літ як дар від Нього народили Ту, Яка через півтора десятиліття прийме в лоно і народить Спасителя людства. Скорбота їхня звернулася на радість, а безчестя їхнє стало передвісником великої честі. І хоча вони не дожили до явлення слави своєї Дочки — ця слава відкрилася їм уже у вічному житті, однак вони безсуперечно довіряли Всевишньому і твердо пам'ятали слова Ангела, який возвістив їм про народження Благословенної Дитини: через Неї буде прославлений у всьому світі рід їхній. Вони раділи. Але радість їхня і любов до єдиного свого Чада не заступили батьківської відповідальності, навпаки — вони виховували її зі старанною обачністю, яка личила Тій, Котра мала стати Матір'ю Спасителя світу, Скинєю Бога.

Немає сумніву: Різдво Божої Матері — апогей праведності, якого змогло досягти людство, — було б неможливим без доброї волі до чистоти Богоотців Іоакима й Анни і попередніх поколінь їхніх святих предків. Але це був тільки підмурок для домобудівництва спасіння. Подальші цеглини мала класти Сама Пріснодіва Марія — Своім безгрішним життям. І це — особистий її подвиг.

Звичайно, кожна наша добра справа — а тим більше справа спасіння людства! — благословляється і довершується Богом. Але Бог не неволить людину. У вільному співробітництві Творця і створіння прекрасний бутон став прекрасною квіткою. Це преславне чудо Господь увінчав найбільшим і найславнішим чудом — Слово з'єдналося з плоттю.

І як нам не радіти?! Як не дякувати Господу? Як не возвеличувати Пречисту Богородицю, послух Якої відкрив для людства браму Небесного Царства, зачинену непослухом? А разом з Нею як не восхваляти праведників, які потрудилися заради Її народження? Адже Різдво Пріснодіві Марії подарувало кожному надію на спасіння.

Свято Різдва Богородиці (8/21 вересня) осяває нас вселенською радістю, навчає молитви, лагідності, миру, благочестя, довготерпіння, повної довіри Богу. І кличе іти услід за Царицею. Бо Її народження, Її життєвий шлях і Її гроб — це сходинки до небес...

Юлія Іванова

Зверніть увагу

Допоможи жити!

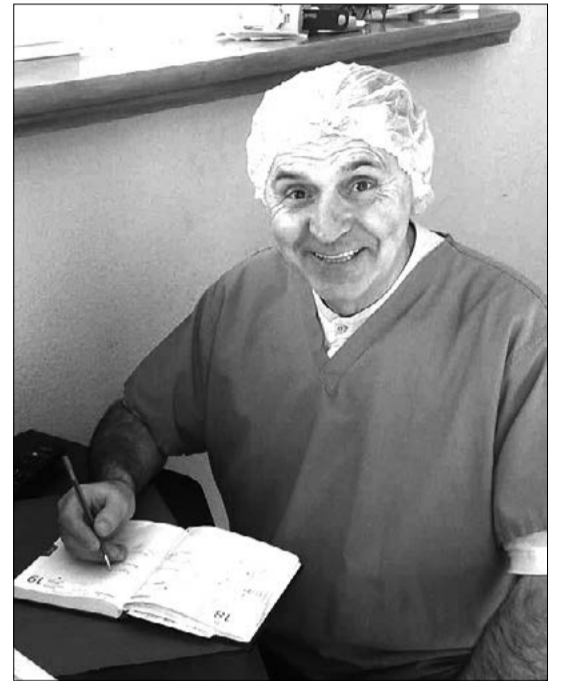
Православний волонтерський центр «Благо», який діє при відділі благодійництва та соціального служіння Полтавської єпархії УПЦ, звертається з проханням про молитовну та матеріальну підтримку.

Фінансової та молитовної допомоги потребує відомий полтавський лікар-стоматолог Іван Григоришин, з яким стався нещасний випадок: на робочому місці зірвався клапан на газовому балоні. У результаті медик сильно обгорів.

Зараз чоловік знаходиться в Опіковому центрі Кременчуцької центральної лікарні. Попереду — довгий і складний період лікування та реабілітації в чужому місті.

Сума, необхідна на лікування, становить щонайменше 50 000 грн.

Реквізити для допомоги:
Карта ПриватБанку 5168 7573 2949 8887 (Тимченко Світлана Іванівна — донька).

Десятирічний Владислав Горгола із села Солониця Лубенського району вже вісім років бореться з раком крові (гострий лімфобластний лейкоз). Хлопчик пережив два рецидиви захворювання, нині перебуває в ремісії. Проте щоб вона була стійкою, необхідна трансплантація кісткового мозку за кордоном. Хлопчика чекають на лікування в Італії. Вартість — 125 тисяч євро. Родина Владика не може зібрати самотужки таку суму і звертається з проханням про будь-яку допомогу до всіх небайдужих.

Реквізити для допомоги:
Карта ПриватБанку 4149 4978 6894 0075 (Горгола Олександр Михайлович — тато).

Більш детальна інформація на сторінці в Instagram: @help_vladik_gorgola та на сторінці у Facebook: <https://www.facebook.com/help.vladik.gorgola/>

Допомоги потребує чотирирічний Владислав Кириченко з села Старий Іржавець Оржицького району з діагнозом світлоклітинної саркоми нирки (рецидив). Дитина перенесла вже сім курсів хіміотерапії, лікується на стаціонарі онкогематологічного відділення дитячої міської клінічної лікарні Полтави. Попереду хлопчика чекає тривале вартісне лікування. Родина звертається по допомогу до всіх небайдужих.

Реквізити для допомоги:
Карта ПриватБанку 5168 7573 9087 7316 (Кириченко Віта — мама)

Більш детальна інформація на сторінці у Facebook: <https://www.facebook.com/groups/279338006341040/>

Щоб допомагати іншим, не обов'язково мати великі статки. Для цього потрібно мати лише добре серце. Не соромтеся віддавати маленькі суми, адже головне правило благодійності говорить, що не буває маленької допомоги. Вона або є, або її немає. Із крапель, якщо їх багато, може утворитися ціле море. Можливо, саме Ваші 20, 50 чи 100 гривень стануть вирішальними у порятунку чийогось життя.

Воскресає поволі обитель спільними зусиллями черниць і мирян

Не нам, мирянам, оцінювати чернечі шляхи. Ми лише можемо споглядати за тими, хто обрав цю життєву стежку. Споглядати благоговійно, затамувавши подих, утім і не байдуже. Пам'ятаючи, що «світло інокам — ангели, світло мирянам — інок». У міру наших сил і можливостей підтримувати це корисне нам світло, щоб світило, — чим не богоугодна справа?

Знаю по собі, як страшно навіть ступити в огорожу монастиря, коли нічого не відаєш про цей прихований від стороннього ока, майже «потойбічний» світ. Уява малює суцільні заборони, строгості й обмеження. Вносити мирський дух у стіни обители і справді недобре. Але як дивно було дізнатися, що вхід туди не заборонено! Що там усім є місце — і насельникам, і трудникам, і прихожанам, і захожанам... Тільки постарайся прислухатися, почуй внутрішню музику цього оркестру послуху, смирення, молитви, праці, спробуй налаштувати себе на його тон, щоб не зіпсувати гармонії... Для цього не потрібно бути монахом. Досить жити по-християнськи — бути вдячним Богу за Його милості і намагатися виконувати Божі заповіді, до слова, дані не монахам (бо чернецтва тоді не було ще і в помині), а усім людям.

Хто подолав внутрішній острах, переступив поріг монастиря і спізнав солодкість праці на славу Богу, той не зможе забути того стану. Це щонайменше. А дехто повертається — знов і знов — докласти своїх рук, немічних, але зміцнюваних Господом, до спільної справи спасіння, що звершується в обителях без пафосу, в простоті і любові.

Життя невеликої громади Свято-Троїцького Велико-Будищанського монастиря тихо протікає у невеличкому селі Писарівщина, що причаїлося на хвилястій рівнині на правому березі Ворскли на схід від Диканьки. За Ворсколю розкинувся котелевський край, північніше — селище Опішня Зінківського району. Обитель — ніби наріжний камінь цієї сторони Полтавщини. Хоча, на перший погляд, ну що по силах маленькій духовній сім'ї насельниць? Десятеро жінок. І непочатий край роботи над поновленням колись розореної чернечої домівки. Але присутність Бога — таїна. А вона відкривається тут уважному погляду навіть у дрібницях. Від першого подиху, що ознаменував повернення до буття. А прислужилися тому... миряни.

Привід був певною мірою меркантильний, зізнається Ігор Івченко, церковний півчий. Приїжджали усією родиною з Полтави до батьків, потім придбали дачний будиночок — якраз навпроти колишнього монастиря, а на вихідні вимушені були їхати до міста — не могли дозволити собі пропустити службу Богу в храмі і не причастити дітей. Проходячи мимо монастирської садиби, почав задумуватися: добре було б відкрити храм тут, у селі... Тим більше що навчальний заклад, який займав монастирські приміщення (у радянський час це був ветеринарно-зоотехнічний технікум, пізніше стало профтехучилище), ледве жеврів, по суті, його вже не було. Будівлі стояли загіджені, з вибитими вікнами, проваленими дахами.

— Розумів, що слід починати з місцевих людей. На паперах релігійна

громада вже існувала, її зареєстрували ще при покійному Владиці Феодосії. А щоб її організувати насправді, звернувся до аматорів самодіяльного мистецтва, які співали і грали на баяні. Стали з ними проводити співки і розучувати богослужбові пісенспіви. Збиралося сім-вісім дівчат. Коли відчували, що готові служити, звернулися до Високопреосвященнішого Владики Филипа з проханням направити в село священника. Владика оцінив ініціативу «знизу», і до нас приїхав з Опішні отець Володимир. Вирішили почати з молебнів. Перший відслужили на моїй дачі у дворі, з якого чудово видно монастир, — пригадує Ігор. — Стояв серпень 2007 року, хтось прийшов у хусточках, хтось у шортах... А наступного разу батюшка каже: а чому б не служити під стіною колишнього вівтаря? І ми відслужили під храмом, точніше, тоді ще клубом, збудованим на фундаменті і залишках храму. А ще наступного разу попросили в завгоспа ПТУ ключі

від клубу. Чоловік погодився: «Чи мені шкода?» Невдовзі отець Володимир заходився вже облаштувати іконостас. А півчі почали готуватися послужити літургію — поки що без всенічної. З часом Писарівщанської релігійною громадою стали опікуватися чотири священики з навколишніх населених пунктів, вони приїжджали по черзі. Коли в єпархіальному управлінні переконалися у серйозності намірів громади — а людей чимало ходило на служби, — почали порушувати питання юридичної власності. З благословення Владики довелося їхати у Санкт-Петербург на пошуки документів щодо Велико-Будищанського монастиря у Центральному державному історичному архіві. Завдяки привезеним документальним свідченням ми довели, що навчальний заклад був розташований у будівлях, які належали Церкві, і виграли справи в усіх судових інстанціях. Процес тривав кілька років, я був на кожному судовому засіданні у

Полтаві, в Києві. У цей час нашу ініціативу спробувала перехопити УПЦ КП. Але зрештою в 2010 році монастирські будівлі було передано релігійній общині Писарівщини. Згодом община передала їх у власність Полтавської єпархії. Усім селом ми збирали кошти на начиння для храму, облачення священників.

Марина Дєєва добре пам'ятає той духовний підйом, що спонукав її односельців торувати стежку до Бога: зі 120 мешканців Писарівщини сорок ходили в храм! Марина, яка на той час уже зрозуміла необхідність присутності Творця в житті людини і відвідувала диканську Миколаївську церкву, однією з перших стала клірошанкою писарівщанського Троїцького храму. Її підтримав і співучий чоловік. Почала жінка цікавитися і історією краю.

— Ми полтавці, але хотіли жити в селі і приїхали сюди працювати: чоловік — заступником директора ПТУ, я викладачем. Про те, що тут був до революції монастир, мені розповіли учні-третьокурники, а вони знали про це від своїх бабусь. І ще розповідали, що уночі у гуртожитку чули чийсь плач, — то, мовляв, монашечки плачуть. З часом про монастир ми дізнавалися більше. Уже працюючи секретарем сільради, я розпитувала старожилів. З їхніх слів стало відомо, що асфальтну дорогу в селі проклали через монастирське кладовище, там було поховано до п'ятисот черниць. І коли поруч будувалися місцеві мешканці, то знаходили останки — кісточки, черепи, які збирали і перепоховали. Обитель була велика — і насельниць багато, і будівлі чималі. Оцей храм, що тепер відновлено, — значно менший від того літнього, який, на жаль, не вцілів. На його місці у радянський час поставили постамент Леніну. Кажуть, був дуже гарний той храм, а такий великий і високий, що людина з його куполів виглядала мурашкою. Слава Богу, що тепер тут знов монастир, є насельниці, звершуються служби, звучить молитва.

Вікторію, яка теж співає на кліросі, Бог привів у цей монастир через тютю-монахиню, Параскеву, одну з пострижениць ігумена Іоанна (Котляревського). Через усе життя пронісши спомин про свого духовного отця і місця, з ним пов'язані, попросила матушка племінницю повезти її з Полтави у Матвіївку, де колись був монастирський скит, — на протилежному від

Писарівщини березі Ворскли, і в писарівщанський монастир, куди ходили діди-прадіди і де вінчалися зі своїми обраницями. Так відкривши для себе десять років тому цю обитель, повну благодаті, Вікторія зріднилася з нею, придбала поруч будиночок. Разом з іншими прихожанами допомагала чим могла, у чому була потреба: чистила картоплю, мила підлогу, читала на кліросі, ходила по гриби, консервувала...

З новою силою забити джерельному ключу храмового, а згодом і чернечого життя у селі допомагала і Лариса Володимирівна Афанасєва. З дитинства пам'ятає бабусине «Господи, спаси і поможи!» Ось так тихо і непомітно, навіть без ікон, увійшов Господь у її життя. А потім мама, Ніна Миколаївна Мізарицька, талановитий керівник художньої самодіяльності у селі (керувала хором зі ста чоловік!) поділилася своїм дитячим спогадом — яким раєм на землі із зеленою травою під дзвінким синім небом бачила вона Преображенський скит за Ворсклою поруч з Матвіївкою! І казала: «Знаєш, доню, якби була в селі церква, я була б регентом...» Церкву відкрили, і Лариса Володимирівна почасті втілила мамину мрію — співає на кліросі. А поза тим нарівні з іншими вірянами засукує рукава... У неї, Лариси Володимирівни, і жила від початку, і, певно ж, знаходила розраду матушка Нонна (Явтушенко) — сучасна перша насельниця, а тепер ігуменя Свято-Троїцького Велико-Будищанського монастиря, направлена з Хрестовоздвиженського монастиря Полтави в Писарівщину Високопреосвященнішим Владикою Филипом «реанімувати» славетну у минулому обитель.

Непомітно збігають роки. Їх можна вимірювати часовими відрізками, а можна подіями. Для Сергія Журби важливими віхами останні шість років стали «трудоі десанти» з Нікополя на Дніпропетровщині у Велико-Будищанський монастир: допомагає його відбудувати на славу Богу. Приїжджаючи сюди Різдвяним постом, трудиться по кілька місяців. І таких ентузіастів, як він, щороку збирається ціла бригада: з навколишніх сіл, з Полтави, з Машівки, з Нових Санжар, із Західної України...

— Ви б бачили, в якому стані монастир отримав корпус з келіями і теплим храмом! — розповідає раб Божий Сергій (так називає сам себе). — Підлоги не було, стіни руйнувалися... І їсти першим сестрам було нічого... Але поєдналися воля Божа і воля людська. Монахині виходять зранку з корпусу, а на порозі вже стоїть каструлька з борщем — селяни потурбувалися. Коли матушка звернулася з проханням-запитанням, чи нема в кого вдома ікон з монастиря, а якщо є, то поверніть, — приніс хтось і поклав на поріг ікону Святої Трійці, тепер ця ікона у вітні. Тут чудеса на чудесах, тільки треба відкрити очі, щоб бачити. Ось одне з них: три роки тому був тут Сергій з Краснограда — з Мгарського монастиря сюди дійшов пішки! А зі мною що сталося минулого року! Чотири місяці відробив, сил немає. Причастився. Підходить отець Меркурій: «Як ти?» — «Батарейки, — кажу, — сили, їхатиму додому». — «А коли причащався?» — «Сьогодні». — «Завтра ще причастився, благословляю». Причастився — і за його молитвами ще півтора місяця працював. А взагалі з Ісусовою молитвою нічого складного немає. І взагалі тут такого набачиш, що вже й

не дивуєшся... Помічники іноді цілими родинами приїждять. А які преображення з людьми бувають! Приїжджають допомагати в ремонті і будівництві не обов'язково віруючі, й усі зі своїми звичками, ми вимушені підлаштовуватися. А в процесі роботи люди потроху воцерковляються і наступного разу приїжджають уже іншими, починають ходити на служби, причащатися... Шкода тільки, що останнім часом помічників поменшало через труднощі з добиранням і зубожінням... А чи не чудесно, що при відсутності коштів вже відремонтовано келії, відновлено обидва храми — теплий і літній, на літньому надбудували дзвіницю, тепер потрібні для неї дзвони... Нас усіх покриває молитва матушки ігумені. Ми молимося за матушку Нонну, а вона за нас, за монастир... Сестри тут, скажу вам, фізично слабенькі, але духом міцненькі.

Воскресає поволі монастир. Спільними зусиллями черниць і мирян. Бо без жертвовної руки матушкам не обійтися. Адже жіночим монастирям виживати важче, ніж чоловічим. Неспроста преподобний Ісидор Пелусіот надавав великого значення допомозі саме жіночим обителям: «Якщо хтось хоче подавати милостиню черницям, хай подає. Той, хто подає милостиню їм, отримає більшу нагороду, ніж той, хто подає милостиню сліпим, кульгавим і прокаженим. Хто може подавати милостиню черницям, отримає від Бога нагороду і вінець великий» («Отечник»).

Хто приїде у Писарівщину у монастир, сам переконається, що тут цінять будь-яку підмогу як на вагу золота. І моляться за доброчинців. І чекають...

Людмила Самойлова

«Недостанет мне времени, чтобы повествовать о... пророках, которые верою побеждали царства, творили правду, получали обетования, заграждали уста львов, угашали силу огня, избегали острия меча, укреплялись от немощи, были крепки на войне, прогоняли полки чужих; жены получали умерших своих воскресшими; иные же замучены были, не приняв освобождения, дабы получить лучшее воскресение; другие испытали поругания и побои, а также узы и темницу, были побиваемы камнями, перепиливаемы, подвергаемы пытке, умирали от меча, скитались в милотях и козых кожах, терпя недостатки, скорби, озлобления; те, которых весь мир не был достоин, скитались по пустыням и горам, по пещерам и ущельям земли».

Послание святого апостола Павла к Евреям, 11:32–40

«Илья лето кончает», «Илья-пророк — косьбе срок»... Единственный ветхозаветный пророк, который на Руси стал любимым и почитаемым святым, — это Илия. Ильин день — 2 августа — считался календарной границей лета и всегда был одним из главных народных праздников. Илию-пророка называли повелителем дождя, грома и молнии и совершали ему молебны от засухи.

Кем же был ветхозаветный пророк Илия? Почему его жизнь стала образцом для монахов на все времена? Как Илия боролся против насаждения язычества в Израиле с самим царем и царицей? Где происходило соревнование Илии со жрецами Ваала? Почему Иисуса Христа многие Его современники принимали за Илию? И почему этого пророка в народе считают покровителем стихий?

Середина IX века до Рождества Христова. Израильский царь Ахав, опасаясь возросшего могущества Ассирии, заключает союз с соседней Финикией, скрепляя его женитьбой на Иезавели — дочери финикийского жреца. Ей в угоду царь строит в тогдашней столице — Самарии — храм языческому божеству и заводит целый штат жрецов. Евреи начинают поклоняться Ваалу. Почему? Это поклонение требовало ритуала, то есть правильного совершения определенных действий, но не требовало нравственного перерождения человека. В этом особенность языческих культов — так человеку было легче. Намного сложнее стоять перед лицом Бога, создавшего небо и землю и требующего от человека совершенства.

Так двоеверие утверждается в Израиле на высшем уровне. По приказу царицы Иезавели проповедников Бога Единого жестоко преследуют и убивают. Именно в это время в Самарии появляется пророк Илия. Его называют Фесвитянином — уроженцем города Фесвы, что на территории современной Иордании. Само его имя «Илия» — по-еврейски «Элийяху» — означает «Господь — мой Бог». Оно словно определяет его миссию напомнить народу Израиля, что их Бог — Яхве (Суший) — не одно из языческих божеств, а Бог Единый — Творец неба и земли.

Пророк Илия объявляет царю, что в наказание за богоотступничество в стране три года не будет дождя и засуха прекратится только по его молитве. Сам Илия находит временное убежище у потока Хораф — сейчас эта местность на территории Иордании.

Илия

«И сказал Илия, Фесвитянин, из жителей Галаадских, Ахаву: жив Господь Бог Израилев, пред Которым я стою! в сии годы не будет ни росы, ни дождя, разве только по моему слову. И было к нему слово Господне: пойдя отсюда и обратись на восток и скройся у потока Хорафа, что против Иордана; из этого потока ты будешь пить, а воронам Я повелел кормить тебя там. И пошел он и сделал по слову Господню; пошел и остался у потока Хорафа, что против Иордана. И вороны приносили ему хлеб и мясо поутру, и хлеб и мясо по вечеру, а из потока он пил. По прошествии некоторого времени этот поток высох, ибо не было дождя на землю» (3Царств 17:1–7).

Только совсем недавно, в середине 1990-х годов, здесь обнаружили пещеры, над которыми в византийскую эпоху были возведены храмы. В одной из таких пещер мог жить и пророк Илия, скрывавшийся от гонений.

Илия ведет аскетическую жизнь. Одевается как пастух: он носит милоть — накидку из шкуры овцы мехом наружу, и кожаный пояс. Его подвиг отшельничества станет прообразом христианского монашества. Преподобный Антоний Великий назовет пророка Илию образцом для всех подвижников.

Когда поток Хораф пересох, Илия уходит дальше — за границу, в Финикию. Там, в городе Сарепта, его принимает в своем доме бедная вдова. Пророк спасает ее от голода, а потом и вовсе совершает невозможное — воскрешает ее умершего сына. Это будет первое в Ветхом Завете воскрешение человека. О том, чтобы это чудо произошло, Илия взывает к Богу с настойчивой молитвой.

«И было к нему слово Господне: встань и пойдя в Сарепту Сидонскую, и оставайся там; Я повелел там женщине вдове кормить тебя. И встал он и пошел в Сарепту; и когда пришел к воротам города, вот, там женщина вдова собирает дрова. И позвал он ее и сказал: дай мне немного воды в сосуде напиться. И пошла она, чтобы взять; а

он закричал вслед ей и сказал: возьми для меня и кусок хлеба в руки свои. Она сказала: жив Господь, Бог твой! у меня ничего нет печеного, а только есть горсть муки в кадке и немного масла в кувшине; и вот, я наберу полена два дров, и пойду, и приготовлю это для себя и для сына моего; съедим это и умрем. И сказал ей Илия: не бойся, пойдя, сделай, что ты сказала; но прежде из этого сделай небольшой опренок для меня и принеси мне; а для себя и для своего сына сделай после; ибо так говорит Господь, Бог Израилев: мука в кадке не истощится, и масло в кувшине не убудет до того дня, когда Господь даст дождь на землю. И пошла она и сделала так, как сказал Илия; и кормилась она, и он, и дом ее несколько времени. Мука в кадке не истощалась, и масло в кувшине не убывало, по слову Господа, которое Он изрек через Илию. После этого заболел сын этой женщины, хозяйки дома, и болезнь его была так сильна, что не осталось в нем дыхания. И сказала она Илию: что мне и тебе, человек Божий? ты пришел ко мне напомнить грехи мои и умертвить сына моего. И сказал он ей: дай мне сына твоего. И взял его с рук ее, и понес его в горницу, где он жил, и положил его на свою постель, и воззвал к Господу и сказал: Господи Боже мой! неужели Ты и вдове, у которой я пребываю, сделаешь зло, умертвив сына ее? И простершись над отроком трижды, он воззвал к Господу и сказал: Господи Боже мой! да возвратится душа отрока сего в него! И услышал Господь голос Илии, и возвратилась душа отрока сего в него, и он ожил. И взял Илия отрока, и свел его из горницы в дом, и отдал его матери его, и сказал Илия: смотри, сын твой жив. И сказала та женщина Илию: теперь-то я узнала, что ты человек Божий, и что слово Господне в устах твоих истинно» (3Царств 17:8–24).

Засуха продолжается три года. Даже царь Ахав вынужден отправиться на поиски пастбища для своих лошадей. Наконец, пророк Илия приходит к царю и предлагает созвать народ-

ное собрание, чтобы люди окончательно решили, кто истинный Бог: Ваал или Яхве. Состязание Илии-пророка и жрецов Ваала устраивают на горе Кармил, она возвышается на побережье Средиземного моря в районе современного израильского города Хайфы.

«Когда Ахав увидел Илию, то сказал Ахав ему: ты ли это, смущающий Израиля? И сказал Илия: не я смущаю Израиля, а ты и дом отца твоего, тем, что вы презрели повеления Господни и идете вслед Ваалам; теперь пошли и собери ко мне всего Израиля на гору Кармил, и четыреста пятьдесят пророков Вааловых, и четыреста пророков дубравных, питающихся от стола Иезавели. И послал Ахав ко всем сынам Израилевым и собрал всех пророков на гору Кармил. И подошел Илия ко всему народу и сказал: долго ли вам хромать на оба колена? если Господь есть Бог, то последуйте Ему; а если Ваал, то ему последуйте. И не отвечал народ ему ни слова. И сказал Илия народу: я один остался пророк Господень, а пророков Вааловых четыреста пятьдесят человек; пусть дадут нам двух тельцов, и пусть они выберут себе одного тельца, и рассекут его, и положат на дрова, но огня пусть не подкладывают; а я приготовлю другого тельца и положу на дрова, а огня не подложу; и призовите вы имя бога вашего, а я призову имя Господа, Бога моего. Тот Бог, Который даст ответ посредством огня, есть Бог. И отвечал весь народ и сказал: хорошо» (3 Царств 18:17–24).

Уже в XII веке нашей эры Кармил даст название католическому ордену монахов-кармелитов, чей монастырь и располагается на вершине горы, как раз там, где Илия состязался со жрецами. Следует заметить, что в шумеро-финикийской мифологии гору Кармил считали обиталищем богов. Таким образом Илия как бы, принимает бой на чужой территории.

Языческие пророки, призывая огонь на жертвенник, пляшут, кричат, ранят себя до крови, как принято в экзотической религии хананеев. Но все их усилия тщетны.

«В полдень Илия стал смеяться над ними и говорил: кричите громким голосом, ибо он бог; может быть, он задумался, или занят чем-либо, или в дороге, а может быть, и спит, так он проснется! И стали они кричать громким голосом, и кололи себя по своему обыкновению ножами и копьями, так что кровь лилась по ним. Прошел полдень, а они всё еще бесновались до самого времени вечернего жертвоприношения; но не было ни голоса, ни ответа, ни слуха» (3Царств 18:27–29).

Илия в свою очередь воздвигает жертвенник из двенадцати камней как символ всех колен Израиля и призывает Бога Авраама, Исаака и Иакова. Он просит, чтобы Господь явился в огне, как когда-то на Синае.

«Во время приношения вечерней жертвы подошел Илия пророк и сказал: Господи, Боже Авраамов, Исааков и Израилев! Да познают в сей день, что Ты один Бог в Израиле, и что я раб Твой и сделал всё по слову Твоему. Услышь меня, Господи, услышь меня! Да познает народ сей, что Ты, Господи, Бог, и Ты обратишь сердце их к Тебе. И ниспал огонь Господень и пожрал все-сожжение, и дрова, и камни, и прах, и поглотил воду, которая во рве. Увидев это, весь народ пал на лицо свое и сказал: Господь есть Бог, Господь есть Бог! И сказал им Илия: схватите пророков Вааловых, чтобы ни один из них не укрылся. И схватили их, и отвел их Илия к потоку Киссону и заколол их там» (3Царств 18:36–40).

После победы над жрецами Ваала Илия возносит семикратное моление, и вскоре начинается долгожданный ливень.

«И сказал Илия Ахаву: пойдн, ешь и пей, ибо слышен шум дождя. И пошёл Ахав есть и пить, а Илия взошел на верх Кармила и наклонился к земле, и положил лицо свое между коленами своими, и сказал отроку своему: пойдн, посмотри к морю. Тот пошел и посмотрел, и сказал: ничего нет. Он сказал: продолжай это до семи раз. В седьмой раз тот сказал: вот, небольшое облако поднимается от моря, величиною в ладонь человеческую. Он сказал: пойдн, скажи Ахаву: запрягай колесницу твою и поезжай, чтобы не застал тебя дождь. Между тем небо сделалось мрачно от туч и от ветра, и пошел большой дождь. Ахав же сел в колесницу и поехал в Изреель. И была на Илии рука Господня. Он опоясал чресла свои и бежал пред Ахавом до самого Изрееля» (3Царств 18:41–46).

Царица Иезавель, узнав о гибели Вааловых жрецов, начинает беспощадно мстить за них. По ее приказу проходят массовые казни проповедников Единого Бога. Илия вынужден бежать из страны на юг — в Вирсавию, подвластную другому царю. Но и там он не находит покоя. Охваченный унынием, Илия отправляется в путь по пустыне и через сорок дней достигает горы Синай. Он как бы возвращается к истокам израильской веры — к святой горе, где Моисей говорил с Самим Господом Богом лицом к лицу. Теперь Илия тоже ждет встречи со Всевышним, и перед ним проходит парад стихий.

«И вошел он там в пещеру и ночевал в ней. И вот, было к нему слово Господне, и сказал ему Господь: что ты здесь, Илия? Он сказал: возревновал я о Господе, Боге Саваофе, ибо сыны Израилевы оставили завет Твой, разрушили Твои жертвенники и пророков Твоих убили мечом; остался я один, но и моей души ищут, чтобы отнять ее. И сказал: выйди и стань на горе пред лицом Господним, и вот, Господь пройдет, и большой и сильный ветер, раздирающий горы и сокрушающий скалы пред Господом, но не в ветре Господь; после ветра землетрясение, но не в землетрясении Господь; после землетрясения огонь, но не в огне Господь; после огня веяние тихого ветра» (3Царств 19:9–12).

В сильном ветре, раскатах грома, землетрясении и огне, которые пронеслись перед Илией, вопреки его ожиданиям не было Всевышнего. В каком-то смысле, его надежды на то, что он сейчас получит откровение подобно Моисею, оказались неоправданными.

В этом библейском эпизоде есть что-то трагикомическое. И даже когда Бог обращается к Илии со словами: «Что тебе нужно, Илия?», может показаться, что здесь звучит некое пренебрежение. Но после пронесшихся стихий происходит четвертое явление — очень странное явление: пророк слышит «веяние тихого ветра» или, в более точном переводе, он слышит «тихий голос тишины». И именно в этой тишине Всевышний является Илии.

Богоявление в «веянии тихого ветра» предваряет новое понимание Бога — Милующего и Утешающего. Оно содержит откровение о Христе, Который придет как «Свет тихий» и будет совершать Свое служение с кротостью и милосердием.

«**И** сказал ему Господь: пойдн обратно своею дорогою через пустыню в Дамаск, и когда придешь, то помажь Азаила в царя над Сириею, а Ииуя, сына Намессиина, помажь в царя над Израилем; Елисея же, сына Сафатова, из Авел-Мехолы, помажь в пророка вместо себя; кто убежит от меча Азаилова, того умертвит Ииуй; а кто спасется от меча Ииуева, того умертвит Елисей. Впрочем, Я оставил между Израильтянами семь тысяч мужей; всех сих колени не преклонялись пред Ваалом, и всех сих уста не лобызали его. И пошел он оттуда, и нашел Елисея, сына Сафатова, когда он орал; двенадцать пар волов было у него, и сам он был при двенадцатой. Илия, проходя мимо него, бросил на него милоть свою. И оставил Елисей волов, и побежал за Илиею, и сказал: позволь мне поцеловать отца моего и мать мою, и я пойду за тобою. Он сказал ему: пойдн и приходи назад, ибо что сделал я тебе? Он, отойдя от него, взял пару волов и заколол их и, зажегши плуг волов, изжарил мясо их, и раздал людям, и они ели. А сам встал и пошёл за Илиею, и стал служить ему» (3Царств 19:15–21).

Ученик Илии Елисей станет преемником его пророческого дара и единственным свидетелем вознесения Илии на небо у реки Иордан. Сегодня по этой реке проходит государственная граница и на обоих берегах — и на стороне Израиля, и на стороне Иордании — устроены купели для паломников.

«В то время, как Господь восхотел вознести Илию в вихре на небо, шел Илия с Елисеем в из Галгала. И сказал Илия Елисею: останься здесь, ибо Господь посылает меня в Вефиль. Но Елисей сказал: жив Господь и жива душа твоя! не оставлю тебя. И пошли они в

Вефиль. И вышли сыны пророков, которые в Вефиле, к Елисею и сказали ему: знаешь ли, что сегодня Господь вознесет господина твоего над главою твоею? Он сказал: я также знаю, молчите. И сказал ему Илия: Елисей, останься здесь, ибо Господь посылает меня в Иерихон. И сказал он: жив Господь и жива душа твоя! не оставлю тебя. И пришли в Иерихон. И подошли сыны пророков, которые в Иерихоне, к Елисею и сказали ему: знаешь ли, что сегодня Господь берет господина твоего и вознесет над главою твоею? Он сказал: я также знаю, молчите. И сказал ему Илия: останься здесь, ибо Господь посылает меня к Иордану. И сказал он: жив Господь и жива душа твоя! не оставлю тебя. И пошли оба. Пятьдесят человек из сынов пророческих пошли и стали вдвали напротив их, а они оба стояли у Иордана. И взял Илия милоть свою, и свернул, и ударил ею по воде, и расступилась она туда и сюда, и перешли оба посуху. Когда они перешли, Илия сказал Елисею: проси, что сделать тебе, прежде нежели я буду взят от тебя. И сказал Елисей: дух, который в тебе, пусть будет на мне вдвойне. И сказал он: трудного ты просишь. Если увидишь, как я буду взят от тебя, то будет тебе так, а если не увидишь, не будет. Когда они шли и дорогою разговаривали, вдруг явилась колесница огненная и кони огненные, и разлучили их обоих, и понесся Илия в вихре на небо. Елисей же смотрел и воскликнул: отец мой, отец мой, колесница Израиля и конница его! И не видел его более. И схватил он одежды свои и разорвал их на две части. И поднял милоть Илии, упавшую с него, и пошел назад, и стал на берегу Иордана» (4Царств 2:1–13).

Место, которое почиталось христианами как место вознесения пророка Илии, стало первым, что обнаружили археологи, когда начали изучение этого участка на стороне королевства Иордании в 1996 году. Здесь были обнаружены остатки древних храмов и монастыря византийской эпохи. Это место было названо «Холм вознесения пророка Илии».

Последний пророк Ветхого Завета, названный Святыми Отцами «печатью пророков», Малахия, предсказывает, что перед пришествием на землю Мессии Илия должен вернуться.

«Вот, Я пошлю к вам Илию пророка пред наступлением дня Господня, великого и страшного. И он обратит сердца отцов к детям и сердца детей к отцам их, чтобы Я, придя, не поразил земли проклятием» (Малахии 4:5–6).

Ветхозаветный рассказ о том, как Илия вознесся на небо живым, много веков спустя отразится во многих поверьях нашего народа об Илье-пророке, который разбегает по небу в огненной колеснице и мечет грома и молнии. А еще раньше, в иудейской традиции, представление о том, что Илия жив, легло в основу обычая приглашать пророка на важнейшие религиозные праздники. Например, при совершении обряда обрезания для Илии оставляли пустое кресло, а при совершении Седера (Пасхальной вечери) ему наливали бокал вина.

По древнему преданию, плащ пророка Илии, который он оставил своему ученику Елисею, потом сохранялся как священная реликвия и был перенесен с очередной волной эмиграции больше чем за тысячу километров от Израиля — в Грузию. Пророк Елисей до конца своих дней жил в Самарии. В 722 году до нашей эры ассирийский царь Саргон уничтожил Самарию. Можно предположить, что во время бегства оттуда евреи унесли с собой и милоть Илии. В 586 году до нашей эры пал Иерусалим, после чего волна евреев-беженцев направилась в Картли, то есть на территорию современной Грузии. Во Мцхете было кладбище многочисленной еврейской диаспоры. Исторические предания говорят, что там была и усыпальница, где хранилась величайшая святыня — мантия Илии-пророка. Грузинские исторические источники IV века нашей эры фиксируют нахождение милоти Илии во Мцхете.

Когда придет Иоанн Креститель, для своей проповеди покаяния и для крещения людей он выберет то самое место на реке Иордан, где когда-то вознесся на небо пророк Илия. Иоанн Предтеча будет назван в Евангелии человеком «в духе и силе Илии», и Сам Иисус Христос скажет о нём как о новом Илии-пророке.

И только Илия, наравне с величайшим пророком Моисеем, удостоится общения с Самим Христом на горе Фавор во время Преображения Господня. Как Моисей принес народу Божию Закон, так и Илия стал самым ревностным борцом за исполнение этого Закона. Услышавший Самого Всевышнего на Синае в «веянии тихого ветра», на Фаворе Илия видит Сына Божия и говорит с Ним, становясь связующим звеном между двумя эпохами — ветхозаветными временами и нашей эрой.

Подготовил игумен Афанасий (Бедный)

Юлиус Шнорр фон Карольсфельд «Пророк Илия уничтожает жрецов Ваала» и «Пророк Илия воскрешает сына вдовы»

Продолжение. Начало в № 6

Третий разъезд

Полустанки

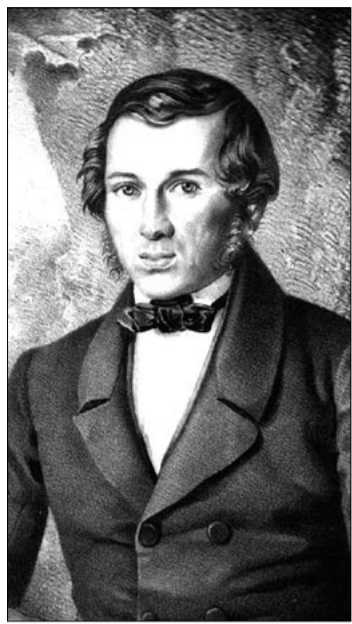
Устройство братьев во Дворянский полк, в Императорскую Академию художеств, сестры — в Смольный институт благородных девиц. Чего достигли в жизни воспитанные Евгением Гребёнкой братья: Николай Гребёнка — один из самых знаменитых архитекторов столицы, Михаил — основатель ветеринарии в Полтавской губернии. Другие успешные ученики педагога Евгения Гребёнки, добившиеся значительных результатов на государственном, военном, писательском поприщах. Печальная судьба внучатого племянника Евгения Гребёнки — Леонида.

Мы уже упоминали о беде, постигшей семью в виде своеобразно понимаемой благодарности спасённого от утопления Исаака Рубинштейна, поставившего Гребёнкиных буквально на грань разорения. Евгению удалось первому разорвать круг семейной бедности, успешно устроившись в Санкт-Петербурге. Но его меньше всего, похоже, заботило собственное благополучие. Важно было вытащить всю семью из пут нужды и безысходности, дать образование младшим братьям и сестре, достойно воспитать их. И отец последовательно отправляет к нему их всех: Михаила, Аполлона, Николая и Константина, а также Людмилу (старшая, сводная сестра Анна была уже, с 6 октября 1827 года, замужем за помещиком Петровки Львом Николаевичем Свечкой и близко во времени к описываемым событиям — 6 февраля 1834 года — умерла).

Троих из своих братьев — Михаила, Аполлона, и Константина — Евгений не колеблясь определил на учёбу в Дворянский полк. Впоследствии они достигли разного положения: самый младший, Константин, резко свернул с военной стези на гражданскую, поступив на службу во 2-й департамент Санкт-Петербургского Управления благочиния, и дослужился «всего лишь» до чина коллежского секретаря (10 класс по «Табелю о рангах» соответствует штабс-капитану в пехоте — «среднестатистическому» положению, которого достигали очень многие из Гребёнок). Проживал в Царском селе. Умер молодым, в возрасте 40 лет. Потомства он не оставил.

Михаил и Аполлон успешно окончили курс военных наук и были произведены: первый — в прапорщики с зачислением в Кавказский линейный батальон, второй — в корнеты и направлен для службы в кирасирский великой княгини Елены Павловны полк, на Елизавет-

Станция по имени Евгений Гребёнка

Евгений Гребёнка (Гребинка)

градщину, где когда-то служил их отец Павел Иванович.

Михаил дослужился до чина штабс-капитана и вышел в отставку в возрасте 34 лет. Вернувшись в родное Убежище, он влюбился в свою крепостную девушку — 16-летнюю Феодосию. Вскоре у них родились дочери Параскева, София и Анна, затем сын Алексей, вновь дочь — Екатерина, потом снова сын — Иван. Екатерина и Иван умерли малолетними. Брак удался узаконить лишь после отмены крепостного права: бракосочетание дворянина Михаила Павловича Гребёнкина и дочери крестьянина хутора Убежище Ивана Никитовича Диденко — Феодосии — состоялось 23 января 1863 года; вскоре (4 мая 1863 года) на свет появился еще один их сын — Михаил, уже законнорожденный. Являя яркий пример порядочности и ответственности, Михаил Павлович повёл тяжбы по усыновлению и других своих детей — Алексея, Софии и Анны. Процесс продолжался вплоть до 1880 года. Но хлопоты этим не окончились. Последующие семь лет ушли на признание за его детьми дворянского титула, чего он, Михаил Павлович, тоже успешно добился.

Где и как — неизвестно, однако Михаил Павлович сумел в совершенстве овладеть т. н. коновальной наукой — т. е. освоил нужнейшую на селе профессию ветеринара. Мало того: будучи гласным (депутатом) Пирятинского земского собрания, он провёл решение о создании в своём имении, в Убежище, школы для обучения этой науке 20–25 учеников, куда принимались «преимущественно грамотные, сложения крепкого и поведения добропорядочного» юноши в возрасте от 18 до 30 лет для практического обучения «всему коновальному ремеслу»; учёба длилась три года. По условиям её волостные правления компенсировали направляемым на курсы расходы на питание и покупали «необходимые инструменты и повалы ременные для валяния лошадей». Заготовление нужного количества

«разного лекарства» Михаил Павлович относил на свой счёт. «За обучение учеников я платы получать [тоже] никакой не желаю», — писал он в земское собрание.

Для практических занятий учеников от окрестного населения принимался большой скот, и делалось это тоже совершенно безвозмездно. Таким образом, Михаил Павлович Гребёнкин стал одним из пионеров ветеринарии в Полтавской губернии (о чём ни словом не упомянуто, кстати говоря, в «Истории ветеринарной медицины Полтавщины»).

Не замедлила сказаться и людская «благодарность»: могилу Михаила Павловича в усадьбе его старшего сына на хуторе Михайловка в первые послереволюционные годы раскопали (как пишет один исследователь по свидетельству старожилов — «искали золотую саблю»), а крест снесли.

Второй брат Евгения, Аполлон, хотя на его образование и стянулись последним, в Нежинской гимназии высших наук «особого усердия к наукам не проявлял». Из пятого в шестой класс не перешёл. Знания добирал домашним образованием — что оказалось, впрочем, достаточным для принятия на обучение в Дворянский полк. Был выпущен, как уже говорилось, в чине корнета (корнет в кавалерии соответствовал низшему, 14 классу по «Табели о рангах»), далее дослужился до штабс-капитана и вернулся домой, в Убежище. Женился на Марии Богдановне, урождённой Гамрих, лютеранского вероисповедания (чем, как и Михаил, женившийся на крепостной, нарушил общепризнанные «нормы поведения»). Что ж, видимо, здесь тоже без большой любви не обошлось... В этом браке родилось шестеро детей: четыре мальчика и две девочки. Младшего, по идее наилюбимейшего сына, Аполлон назвал в честь своего брата и благодетеля Евгением. У Евгения Аполлоновича, впоследствии владельного помещика села Марьяновки (так был переименован хутор Убежище в середине XIX века после объединения хуторов Убежище, а иначе — Гребинчин Яр, и Глубокий Яр) и его супруги Ирины Алексеевны, дочери местного священника, в 1909 году родился сын Леонид — внучатый племянник писателя Евгения Гребёнки, которого позиционируют порой как пусть и боковую, но тоже литературную поросль, произросшую из того же корня.

Отец его, Евгений Аполлонович, не глядя на происхождение и положение в обществе, маялся революционными идеями и, по словам сына Леонида, претерпел некие «преследования»: состоял членом т. н. РУП (Револуційної української партії), отчего полиции приходилось за ним зорко «приглядывать». После прихода к власти большевиков

это ничем не помогло ни его отцу, ни ему самому: «По свидетельству старожилов х. Убежище, — пишет местный краевед Алексей Припутень, — Евгения Аполлоновича, как и всех помещиков, выселили из его дома, и он вынужден был вместе со своими сыновьями и дочкой ходить по домам крестьян и зарабатывать на прожитие».

Относительно образованный Леонид какое-то время работал народным судьёй в Пирятине. Учился, но не окончил институт народного образования (так был переименован бывший университет святого Владимира в Киеве). Далее, в 1933-м, переехал из Киева в Москву, где в 1939 году поступил в Институт мировой литературы имени Горького на отделение поэзии. Работал в одном из издательств, в газете «Рабочая Москва», «Советское искусство», а летними периодами — в ялтинских «Курортных известиях».

Стихи Леонид начал писать будто бы двенадцати лет от роду и в 1930-м выпустил сборник «Радість чорноземна». Критик Иван Юрченко стихи Л. Гребинки оценил сурово: «Это поэтическая истерика, поэзия “надрыва”, ископаемая “достоешчина” худшего сорта». Он и литературоведы Я. Савченко и В. Прокопович бдительно различили под «политической личиной» автора «лицо классового врага». Что было, в принципе, не столь уж сложно в той обстановке, ибо «...украинский патриотизм болезненно проступал в нём. Даже когда его немножко поднимали на смех, он лез на стенку. Говорил он резко, нервно, всегда отстаивая что-то своё, хотя и отстаивать было вроде бы нечего», — говорится в одном из немногих воспоминаний о Л. Гребинке. Он пытался найти себя в переводах классики — естественно, на украинский язык. Перевёл «Гамлета» Шекспира и отдал в один из киевских театров, «Слово о полку Игореве», некоторые произведения А. С. Пушкина. Исходя из того, что данные работы не нашли сценического воплощения, а издательского внимания не удостоились, вряд ли их можно отнести к удачным.

Редко бывает, чтобы судьба ренегата сложилась счастливо. Данный случай — отнюдь не исключение. Неудобное дворянское происхождение дамковом мечом висело над Леонидом Гребёнкой, который не стал для большевиков «своим» невзирая ни на своё, ни на отцово революционное фрондёрство. На третий день после начала войны с Германией за Леонидом пришли. 17 ноября 1941 года он был осуждён военным трибуналом войск НКВД Саратовской области на основании статей 58-8, 58-10, ч. 1, 58-1 УК РСФСР к расстрелу. По кассации приговор ему был заменён десятью годами лишения свободы. Но... Пока шла бумажная

волокиста, Леонид умер от «кишечной интоксикации», как записано в акте о его смерти (14 апреля 1942 года — в возрасте 33 лет).

Так усохла единственная, по сути, околотитулярная ветвь на родовом древе Гребёнок. Которая при других условиях и обстоятельствах могла, быть может, дать иные свои побеги и принести добрые плоды.

Дворянский полк — это военно-учебное заведение стало фактически основным местом службы Евгения Павловича Гребёнки (не забываем при этом, что он читал русскую литературу, язык и некоторые другие предметы и в иных образовательных учреждениях — школе (т. н. межевой роте) при Собственной Его Императорского Величества Канцелярии, Втором кадетском корпусе, институте горных инженеров, офицерских классах морского кадетского корпуса, возможно, где-то ещё).

Реализовывая чрезвычайно плодотворную тему «Евгений Гребёнка — педагог», можно было бы назвать сотни имён даровитых выпускников этих, по нынешней градации, вузов, ставших Отечеству верными слугами, уверенно двигавших военную и геологическую науки, совершенствовавших управленческое и морское дело. Один лишь Дворянский полк, в котором одновременно в период работы там Е. П. Гребёнки обучалось около тысячи человек (два батальона по 500 воспитанников), в это время — в 1840-х годах — дал образование таким видным деятелям, как: Николай Григорьевич Писаревский, который стал организатором и первым директором Технического училища почтово-телеграфного ведомства Российской империи, директором электротехнического института, руководителем работ по строительству первого в России подводного кабеля через Каспийское море от Баку до Красноводска и от Петербурга до Кронштадта, снискавшего, помимо этого, признание на поприще военной топографии и публицистики; Павел Петрович Карцов — генерал от инфантерии, военный писатель, участник русско-турецкой войны 1877–1878 годов; Лонгин Фёдорович Корсаков — российский военачальник, генерал-майор Русской императорской армии; Алексей Иванович Макшеев — генерал, профессор Николаевской академии Генерального штаба; Григорий Григорьевич Данилович — генерал от инфантерии, воспитатель последнего русского царя Николая II; Виктор Антонович Дьяченко — писатель и драматург; Валериан Александрович Кремпин — видный журналист, в свою очередь открывший миру имена Д. И. Писарева, Н. К. Михайловского, А. М. Скабичевского и прочих; Николай Гаврилович Глухов — известный изобретатель,

учёный-электротехник; Михаил Григорьевич Черняев — генерал, главнокомандующий сербской армией, Туркестанский генерал-губернатор; Михаил Алексеевич Домонтович — генерал, военный историк; Михаил Иванович Драгомиров — генерал-адъютант, генерал от инфантерии, крупнейший военный теоретик Российской империи 2-й половины XIX века, Киевский, Подольский и Волынский генерал-губернатор; Николай Афанасьевич Демьяненко — генерал от артиллерии, начальник Михайловской артиллерийской академии и училища, член Военного совета; Степан Андреевич Лейхт — генерал от инфантерии русской армии, председатель Главного военного суда Российской империи; Василий Степанович Курочкин — поэт-сатирик, журналист, известный переводчик Беранже; Михаил Иванович Венюков — генерал-майор, путешественник и военный географ; Алексей Алексеевич Тимофеев — генерал-лейтенант; Никита Степанович Журавлёв — генерал-майор, и прочие, и прочие, и прочие — всех просто не перечислить в рамках относительно небольшой статьи.

И очень многие из упомянутых, если вы заметили, избрали себе стезю так или иначе связанную с писательским ремеслом: либо только ее, либо успешно сочетали с ней, литературой, иные свои занятия. Кто дерзнёт сказать, что здесь обошлось без влияния Евгения Гребёнки? Ведь по имеющимся воспоминаниям известно, сколь увлечённым человеком он был: часто, придя на урок в свой класс, не протокольно излагал заданную программой тему, а, восхищённый обнаруженной литературной новинкой, знакомил с ней воспитанников, попутно рассказывая об авторе. «Бывшие ученики Гребёнки передавали тёплые, полные любви и участия рассказы об их преподавателе, — сообщает источник. — Все были согласны друг с другом в своих воспоминаниях. Так же добр и симпатичен был Евгений Павлович и в роли учителя, как в своей домашней жизни или в кругу своих знакомых. В уроках он не был педантом. Часто случалось, что он не умел сдерживать желания поделиться с юными своими слушателями какой-нибудь замечательной литературной новостью и вместо ведения урока с одушевлением читал или новое стихотворение, или прозаический отрывок. Так были прочитаны им не одна из песен Кольцова, не одно из стихотворений Лермонтова, не один отрывок Гоголя. Он никогда не бранил шалунов в своём классе и не жаловался на них начальству. Когда он сердился, то обращался к ученику со словами: “Вы нездоровы: Вам надо в больницу”».

Важно при этом отметить, что многие из перечисленных выше славных воспитанников Дворянского полка были выходцами именно из Малороссии, а к землякам и по своему нраву, и по сложившейся тогда

Николаевская церковь в Сортавале, построенная архитектором Николаем Гребёнкой

традиции Гребёнка особенно благоволил, не жалея времени и труда для их образования и воспитания (чему примером, в первую очередь, его братья Михаил, Аполлон и Константин, ставшие исключительно образованными и полезными обществу людьми).

Особой же педагогической удачей Евгения Павловича следует, безусловно, считать его четвёртого по счёту рождений в семье брата — Николая. И вот первая загадка: в отличие от всех его гораздо менее именитых братьев и сестры, дата рождения его неизвестна, только год — 1819-й. Опять-таки в отличие от всех своих братьев, начального образования он не получил никакого, лишь домашнее. До достижения пятнадцатилетнего возраста он воспитывался матерью. Вновь-таки — в отличие от Евгения, о котором домашняя устная хроника рассказывает, что он, будучи пяти лет, любил чертить мелом на полу разные фантастические буквы и изображения, а шести лет уже «очень порядочно читал», — никакие «устные хроники» о нём, Николае Гребёнке, до нас не дошли. Однако известно, что пятнадцати лет от роду, в 1834 году, его отправили в Санкт-Петербург к брату Евгению, к тому времени уже устроившему судьбу своих братьев Михаила и Аполлона. Но в Дворянский полк (куда пять лет спустя устроит он и самого младшего, Константина) Евгений отдавать Николая не стал. Он написал прошение главнокомандующему путей сообщения и публичных зданий генерал-адъютанту графу К. Ф. Толю с просьбой принять Николая в Академию художеств.

Успешно пройдя соответствующие испытания в науках и рисовании, недоросль Николай Гребёнка был признан способным к обучению и зачислен в пансионеры Императорской Академии художеств за счёт сумм ведомства путей сообщения и публичных зданий. Академию окончил с присвоением звания неклассного художника и серебряной медалью 2-й степени за успехи по архитектуре. Свою практику он проходил под руководством профессора архитектуры Романа Ивановича Кузьмина, став его первым помощником при производстве заказов от давшего ему, Николаю Гребёнке, возможность получить образо-

вание ведомства путей сообщения и публичных зданий.

Впоследствии, как и его учитель, он стал и академиком архитектуры, и действительным статским советником (4 класс по «табелю о рангах»), соответствует званию генерала).

Он автор и соавтор проектов не менее 70 зданий в одном только Санкт-Петербурге и его окрестностях, в значительной части сохранившихся до наших дней. К постройкам Николая Павловича относятся возведённые по его собственным проектам и под его непосредственным наблюдением церковь в честь святого Александра Свирского у Ямских рядов в Санкт-Петербурге, церковь в честь чудотворной Тихвинской иконы Божией Матери, на кладбище, близ которой нашли своё упокоение в частности П. А. Вяземский, Ф. М. Достоевский, П. А. Плетнёв (названы, и то лишь частью, здесь только те, к кому был близок Е. П. Гребёнка), а также художники Ф. А. Бруни, А. И. Куинджи, Б. М. Кустодиев, И. И. Шишкин и другие; поэты Е. А. Баратынский, Н. И. Гнедич, В. А. Жуковский, историк и писатель Н. М. Карамзин и многие другие.

Николай Гребёнка спроектировал и построил здание ремесленного училища в 1-й роте Измайловского полка и при нём церковь; перестроил Андреевский собор на 6-й линии Васильевского острова с пристройкою к нему двух новых приделов (а перед тем под руководством своего учителя Р. И. Кузьмина и при участии К. А. Тона — собор святого апостола Павла в Гатчине); церковь в Сортавале (Карелия) и другие.

В мир самых богатых заказчиков столицы да и всей империи — купцов братьев Елисеевых — Николай вошёл ещё учеником Р. И. Кузьмина, спроектировал и построил их Елизаветинскую богадельню на 3-й линии Васильевского острова. Было это 1 января 1844 года, зодчему едва исполнилось на тот момент 25 лет. Далее он построит для них, Елисеевых, ещё и дом в Биржевом переулке с винными подвалами и кладовыми на Васильевском острове, потом оборудует «родовое гнездо» на углу Невского проспекта и реки Мойки, у бывшего Полицейского моста (он же —

прежний дом полицмейстера Чичерина, он же — «Диск», он же — «Талион»), где воплотятся в жизнь самые смелые архитектурные идеи, самые дерзостные фантазии, самые невероятные решения... Создаст, по общему мнению, истинный шедевр.

Другой жемчужиной зодчества Н. П. Гребёнки станет дом «табачного короля России» В. Г. Жукова на углу Гороховой и Садовой улиц, о котором император Николай I при высочайшем рассмотрении проекта изволил выразиться: «Я рад, что на этом месте будет дом, а не клетка». Строительство этого особняка вызвало сенсацию: четырёхэтажный дом был построен всего за 50 дней. Архитектору и организатору строительства было лишь 26 лет от роду, и всего два года прошло с того времени, когда он окончил Академию художеств.

Помимо этого, по заказу В. Г. Жукова и по проекту Н. П. Гребёнки были построены его, этого купца, доходные дома на Гороховой, 33, и т. н. торговые бани Жукова на Лоцманской улице, дом 20, и не только...

Отголоском близкой дружбы с лучшими купеческими фамилиями стала также капитальная перестройка по его проекту и под его же наблюдением торгового ряда, известного под именем банковской линии в Гостином дворе.

Но не для одних купцов с тугим кошельком старался Николай Павлович. Он осуществил полную перестройку здания Министерства путей сообщения (награда — орден святого Станислава 2-й степени); дома призрения бедных детей и при нём церкви (пожалован орденом святой Анны 2-й степени), здания бывшего управления 1-й Адмиралтейской части (за что был награждён орденом святого Владимира 4-й степени). И воплотил другие свои проекты.

Достоверно известно, что до 1849 года, до смерти Евгения Павловича, наступившей 3 декабря 1848 года, Николай Павлович жил у него. То есть именно дядя на протяжении 15 лет учил, воспитывал, общал его к искусству и литературе. Такой невероятной педагогической удачей, какой стал в итоге его Кокамбо (домашнее прозвище Николая, каковым его часто называли в домашней переписке), в пору гордиться целому педагогическому коллективу. Евгений Павлович никогда не выпячивал эту свою заслугу, считая свои заботы о безусловно талантливом брате само собою разумеющимися.

Ровно так он относился и к своим хлопотам по устройству дел младшей сестры Людмилы (родилась в 1824 году). Двенадцати лет от роду, в 1836 году, её он тоже забрал к себе в Санкт-Петербург и определил в Смольный институт благородных девиц. Туда принимали дочерей лиц чинов не ниже полковника и действительного статского советника — на казённый счёт, а дочерей потомственных

дворян — за годовую плату, и готовили их для придворной и светской жизни. «Смолянки», обычно поступавшие в институт шестилетними, должны были носить форменные платья: младшие — кофейного цвета, от 9 до 12 лет — синего, от 12 до 15 лет — голубого и от 15 до 18 лет — белого цвета. Пропустив «два платья», Людмила успешно закончила обучение, за которое платил брат, и в 1842 году (18-летней) уехала к матери в Убежище, но пять лет спустя, в конце августа 1847 года, вместе с Евгением, возвращавшимся из отпуска в столицу, и матерью Надеждой Ивановной снова приехала в Петербург. А 24 февраля 1850 года в Андреевском соборе Санкт-Петербурга (к перестройке нефов которого и пристройке приделов был, если припоминать, причастен уже её другой брат — Николай) она вышла замуж за дворянина Костромской губернии Владимира Павловича Елизарова, служившего в Санкт-Петербургском цензурном кабинете. Замуж она выходила отнюдь не бедной невестой — капитал в 10 тысяч рублей был выделен ей в приданое братом, Евгением Павловичем. Своего первенца, родившегося в Санкт-Петербурге в 1852 году, она назвала в его честь — Евгением.

Людмила Павловна прожила достаточно долгую жизнь, 84 года. Помимо первого сына родила ещё одного и назвала его Николаем, тоже понятно, в честь кого — ибо именно он, Николай, принял на себя все хлопоты по устройству родственников, в первую очередь сестры и матери, после кончины Евгения; у него они жили до 1854 года, до переезда в Кременчуг, потом в Убежище, затем на хутор Харитонов Галичского уезда Костромской губернии, где небольшой собственностью владел муж Людмилы Владимир Павлович. Он служил мировым посредником, а она занималась домашним хозяйством и воспитанием четверых детей: кроме мальчиков были ещё дочери Александра и Надежда.

Зато Николай Павлович своей семьёй так и не создал. У него, пишут, было как минимум два собственных дома — один на 6-й линии Васильевского острова, дом 49, постройки 1860 года; второй — особняк на Малом проезде Васильевского острова, дом 16, левая часть, 1867–1868 годов постройки. Здесь в сентябре 1877 года у него снимал квартиру №4 Илья Ефимович Репин.

За год до смерти расстроенное здоровье Николая Павловича заставило его удалиться от дел. Умер действительный член Санкт-Петербургского общества архитекторов и гласный городской думы, академик архитектуры, действительный статский советник Николай Павлович Гребёнка 27 сентября 1880 года и 29 сентября был погребён в Санкт-Петербурге на Смоленском кладбище.

Юрий Погода,
историк, писатель
Продолжение следует

«СВЯТ, СВЯТ, СВЯТ ГОСПОДЬ САВАОФ...»

Как в наши дни обратилась ко Христу жена раввина

Священник Валерий Духанин

Вы смотрели когда-нибудь на карту мира? Конечно, все в школе учились. А известно ли вам, что у каждой страны, у каждого государства — своя карта мира, весьма отличающаяся от нашей? Посмотрите, например, на карту, подготовленную в Австралии или Японии, и вы увидите, что с точки зрения австралийцев или японцев мы с вами занимаем в мире весьма периферийное место. Каждый, кто создает карту мира, кто получил на это право, ставит в центр мира себя. Было же время, когда на карте мира в самом центре помещали город Иерусалим. И никто с этим не спорил.

Ныне в государстве Израиль христиан не более двух процентов населения, из них православных — весьма небольшая часть. Три четверти жителей — иудеи, остальные — мусульмане либо люди нерелигиозные. Попробуйте начать проповедь о Христе и увидите, насколько это непросто в Израиле.

Однако вопреки всем препятствиям и заслонам и в наши дни иудеи, равно как и мусульмане, обращаются ко Христу. Зачастую крестятся ночью, тайком от родных, опасаясь публично продемонстрировать свою новую веру. А вот такая история произошла совсем недавно.

В 2013 году один престарелый раввин искал своему маленькому внуку няню. Сам раввин происходил из прибалтийских евреев, в Израиль перебрался с семейством, как только сложились благоприятные тому обстоятельства. Так получилось, что предложение стать няней поступило православной христианке Наталье.

Она с радостью согласилась: это давало возможность поехать в Иерусалим, где Наталья никогда не была, соприкоснуться со святыми местами, а заодно обеспечить себя необходимыми для паломничества средствами. Она ехала, не ставя перед собой никаких миссионерских целей. Да и о том ли было думать, чтобы кого-то обратить в Православие, тем более в стране с достаточно жесткими традициями и законами? Наталье хотелось на Святой Земле самой стать ближе ко Господу.

Перед поездкой она спросила благословения у духовника — архимандрита Почаевской Лавры. Тот благословил, только при этом сказал, чтобы она запаслась крещенной водой, взяла с собой много просфор, святой елей, в том числе от святителя Нектария Эгинского — чудотворного помощника при онкологических заболеваниях. Такой неожиданный совет вызвал недоумение, пришлось святынями наполнить целый багаж. Обычно святыни везут в обратном направлении — из Иерусалима. Но Наталья в простоте сердца исполнила то, что было сказано, и отправилась на Святую Землю в духовном всеоружии.

Перелет через два моря, каких-то четыре часа пути, — и перед вашим взором открывается Земля Обетованная. Библейские места, дорогие сердцу христианина святыни и первая из церквей христианских — храм Воскресения, священное место, где Господь принял крестную смерть, был положен бездыханным во гробе, а в третий день воскрес, — всё это удивительно родное и близкое, даже если до этого вы здесь никогда не бывали.

Впрочем, пребывание Натальи в Израиле было не совсем паломничеством. Она ехала трудиться — в семье раввина. Можно представить, сколько людей осудило бы ее за такое решение. Раввину же несказанно повезло: няня оказалась крайне заботливой, ей нравилось, не жалея сил, заниматься ребенком. В свободные же часы Наталья посещала святые места.

Со временем острая нужда в няне исчезла. Наталью поблагодарили. Расплатились. Но сама она настолько привязалась душой к Святой Земле, что уезжать не хотелось. Она осталась трудницей в одной из обителей, исполняла послушания, посещала богослужения, в прямом смысле дневала и ночевала у святых мест. Душа ее просто парила. Казалось, теперь найдено то главное, ради чего она и приехала. Но Господь подчас устраивает на нашем пути самые неожиданные повороты.

И вот однажды Наталье позвонил тот же самый раввин и обратился с новой просьбой. Оказалось, что у его супруги Тавифы обнаружили онкологию, причем крайне тяжелой формы. Прямо сказать, болезнь была безнадежна. В любой семье такое известие словно гром среди ясного неба. Тавифа испытывала огромные страдания, нуждалась в помощи и уходе. Перебрав в уме своих знакомых, раввин достаточно быстро понял, что лучше Натальи в качестве

безропотной и терпеливой сиделки он никого не найдет. А смиренная христианка, конечно же, согласилась. Мы и не представляем, сколь много раз христианская вера торжествовала за счет простого терпения, смирения и великодушного отношения к ближним.

Состояние Тавифы с каждым днем ухудшалось. Наталья приступила к своим обязанностям без промедления, словно часовой, призванный на стражу. Теперь вместо молитв у Гроба Господня и на Елеонской горе она дневала и ночевала в комнате страждущей иудейки Тавифы. Но надо сказать, молилась она так же горячо, словно была у Гроба Господня или на Елеонской горе.

Тем временем раввин искал земные средства: отвез супругу в сопровождении ее верной сиделки в Тель-Авив. Естественно, в самую лучшую клинику, которая только могла там быть.

Да, много похвал льется в адрес израильской медицины, со всех сторон света везут сюда страждущих, надеясь человеческими усилиями изменить состояние безнадежных. Приоткрою секрет: и израильские врачи не всеильны. А в конечном итоге жизнь и здоровье людей — в руках Божиих. Чисто же по-человечески болезнь Тавифы оказалась настолько запущенной, что в операции и терапии ей вежливо отказали. Домой выписали фактически умирать. Горюя о супруге и не зная, что делать, раввин поместил ее в одну из больниц Иерусалима недалеко от стен старого города. В окно палаты отрадно глядели купола православных храмов.

Великое часто скрывается под покровом чего-то простого и безыскусного. Многие значимые в жизни события совершаются в будничной обстановке, так что человек и не успевает отследить, как с ним происходят решительные изменения. Тавифа продолжала страдать. А Наталья, пытаясь поддержать и утешить страждущую, отважилась на весьма смелый шаг — решила читать иудейке Евангелие. Такое желание возникло как-то само собой. Наталья не знала, как иудейка отнесется к этому, но и не знала, что еще предложить для облегчения ее состояния. По простодушию и искренней вере она хотела поделиться самым дорогим, обратилась к Евангелию как источнику личного духовного утешения.

Как и положено, начала с Евангелия от Матфея с его перечислением родословной от Авраама до Христа, что, собственно, с древних времен служило для иудеев подтверждением мессианского служения Спасителя. Рождение Христа от Девы, Крещение от Иоанна, три искушения, заповеди блаженств... Так просто Евангелие вступило в жизнь престарелой иудейки. Тавифа вслушивалась всё больше и больше. Долго молчала. А затем

неожиданно сказала, что когда-то давно уже слышала этот текст. Оказалось, что в далеком детстве ей, тогда маленькой девочке, кто-то читал Евангелие. Она и сама не помнила, кто посмел читать запретные для иудеев тексты, но самое главное — она запомнила эти чудные строки, хотя и воспитывалась в совершенно иной среде. И теперь от чтения Евангелия в ее душе наступал мир.

Как часто мы ищем каких-то внешне величественных, мощных чудес, потрясающих знамений... Сила же Божия в том, что благодать действует на душу человека тихо и мирно. Душа соприкасается со святыней — и что-то внутри откликается. И зачем в таком случае яркие знаменья? Тавифа просто внимательно слушала, в безмолвии души воспринимала тишину Слова Божия. А Наталья просто читала. И более ничего. Но душа Тавифы стала другой.

В Священном Писании есть такие слова: «Наступает время, и настало уже, когда мертвые услышат глас Сына Божия и, услышав, оживут» (Ин. 5:25). Слова эти, конечно, буквально значат, что когда-то в будущем все умершие телом воскреснут, едва услышат глас грядущего Сына Божия. Но есть в этих словах и смысл иной: мертвые духовно, то есть спящие сном греховным в нашей земной жизни, услышав глас Сына Божия в благовестуемом ныне Евангелии, оживают духовно. И вот оно, собственно, счастье, вполне возможное и достижимое, — воскреснуть духовно в нынешней жизни, откликнувшись на глас Христа.

Как бы там ни было, но душа Тавифы расположилась к Спасителю. Посредством Евангелия она проникла глубоким уважением и любовью ко Христу. Наталья же, опять-таки от простого и искреннего сердца, предложила ей, когда будут наступать сильные боли, пить святую воду и вкушать просфоры. Вот так и пригодился багаж, наполненный святынями. Духовник, благословивший набрать с собой столько святынь, может, и сам не предполагал, чем это всё обернется. Как говорят святые отцы, послушание духовнику вершит чудеса. Наталья помазывала Тавифу елеем от святого Нектария Эгинского, и дни ее жизни продлевались.

Происходило в каком-то смысле и вполне явное чудо: вот только что Тавифе было плохо, крайне тяжело, она испытывала сильные боли, но едва принимала святыни, как в считанные минуты наступало облегчение. Это было очевидно в том числе для медперсонала. Хотелось сказать, что от медсестер-иудеек не утаилось, что Наталья читает Евангелие. К великому ее удивлению, некоторые из них подходили и с благоговейным шепотом, почти как заговорщики, признавались:

«Да, да, мы знаем про Иисуса Христа, но нам запрещено говорить о Нем». Жаль, не взглянуть нам в души этих простых женщин, не увидеть, какими таинственными путями зародилось уважение ко Христу вопреки всем сложившимся обстоятельствам.

В один из дней состояние Тавифы ухудшилось. Врачи считали, что она умирает. Испугалась и Наталья. Как быть? Бросить страждущую на полпути, так и не сподобив самого главного? Наталья решила на искренний разговор. О чём говорила она? Собственно, Наталья просто высказала то, что было само собой очевидным: Тавифа получала утешение от встречи со Христом на страницах Евангелия, она испытывала облегчение благодаря святыням — так Господь показывал, где подлинная благодать. И теперь она может приобщиться Христу, приняв Таинство Крещения, тогда с ней будет Сам Спаситель.

Тавифа согласилась.

Наталья совершила Крещение сама, мирянским чином. Трижды возлила на голову страждущей воду со словами: «Крещается раба Божия Тавифа во имя Отца, аминь, и Сына, аминь, и Святаго Духа, аминь». Тавифа радостно улыбнулась и погрузилась в мирный, спокойный сон. Когда она проснулась, на ее лице отражалась удивительная радость, как будто ее душе что-то открылось, как будто она соприкоснулась с чем-то неземным, неизреченным. Она с трудом говорила, но душа ее была умиротворена и радостна. Так побеждена была духовная смерть. Но и смерть телесная робко отступила в сторону — Тавифа не умерла. И теперь, когда время было уже выиграно, Наталья позвала священника.

Что такое пригласить батюшку для священнодействий в израильскую больницу, это надо знать. Чтобы не описывать всех перипетий, скажем кратко: батюшка пришел, начал совершать чинопоследование (целью ставилось не только Миропомазание, но и Соборование), однако достаточно быстро в палату ворвались иудеи, которые буквально вытолкали его и выпроводили из больницы. Видавший всякое священник спокойно сказал Наталье, что недоконченное им довершат Ангелы.

Тавифа прожила еще месяц. Наталья уже улетала в Россию, как ей вдруг сообщили, что страждущая умерла. Родственники хоронили ее на еврейском кладбище по иудейским обрядам. Разве могла Наталья этому воспрепятствовать? Но далеко-далеко, в тихих стенах Почаевской Лавры, три архимандрита совершали отпевание новопреставленной по православному чину. Пусть и заочно, зато молитва восходила к самым Небесам. Да и все причастные этой истории молились об упокоении души почившей, для которой Христос и Его Царство стали роднее родных, ближе, чем самые близкие.

Тут бы и закончить повествование. Но не могу умолчать. По истечении сорока дней Наталье дано было утешение. В каком-то тонком сне предстала ей душа Тавифы в лике поющих: «Свят, Свят, Свят Господь Саваоф. Исполнь Небо и земля славы Твоея». Ей было очень и очень хорошо.

Пусть простят меня за то, что история эта подобна какому-то древнему житию. Но на Святой Земле в наши дни немало подобных случаев. Тавифа не сподобилась на земле стать участницей Божественной Литургии и слышать ангельскую песнь, некогда открытую пророку Исаии и повторяемую на Евхаристическом каноне каждую православную службу. Зато душа ее, как смеем мы полагать, как мы надеемся и молимся, принята в Небесные чертоги, где стала причастна Небесной Литургии, на которой вместе с Ангелами воспевают Святую Троицу.

Не утаим, что раввину, естественно, донесли о неких манипуляциях сиделки с его супругой. Раввин был недоволен. Выговаривал. Отчитывал. Наталья оправдывалась как могла, всей правды не говорила. Но после сорокового дня она, радостная, рассказала про свое видение. Ангельское пение приводится ведь и в Ветхом Завете, что для иудеев может иметь значение. «Душа Вашей супруги теперь вместе с Ангелами», — подытожила Наталья. «Ну, это благодаря тебе», — сказал довольный раввин. «Нет, не мне, а благодаря Господу», — ответила Наталья.

А теперь суммируем. Во-первых, посеянные в детстве семена Евангелия могут прорасти в глубокой старости. Тавифа, будучи преклонных лет, вспомнила читаемые ей святые строки, ибо в детстве уже от кого-то их слышала. Вспомнила, значит, это произвело на нее впечатление, это отложилось в душе, ведь мы помним из детства далеко не всё, что нам читали. Удивительно: ей читали Евангелие на заре ее жизни, а затем — на закате дней. И в итоге она — со Христом. Значит, благовестие — слово о Христе — никогда просто так не исчезает. Зачастую мы очень спешим, словно пытаемся поторопить Бога с Его Промыслом о спасении наших ближних. Хотим увидеть плод сразу, тогда как он, может, появится у самых границ земной жизни того, кому мы проповедовали. В любом случае труд твой не будет напрасен. Евангелие непременно оставляет след в душе, и спустя много лет, даже десятилетий, это семя прорастет и принесет плод.

И во-вторых, для проповеди Христа не требуется каких-то сложных методик, программ, психологических или ораторских приемов, требуется только одно — самому быть со Христом, оставаться искренним христианином там, куда тебя привел Господь. Искренняя жизнь, посвященная Богу, не оставит равнодушными тех, кто рядом.

Если ты поставлен трудиться у иноверцев, то и это удивительным Промыслом Божиим может обернуться самым прекрасным, чудным служением Богу — спасением души, прозревшей истину в Христовом Евангелии. Главное, сам будь подлинным христианином и ответственно выполняй порученное. Вот такие простые истины.

З редакційної пошти

Галина Калиберда

Покаяние

Мириады звезд небесных
Снова вижу из окна.
В жизни долгой и мятежной
Средь своих совсем одна.

Одиночество упрячу,
Горьких слез не покажу,
Что на сердце — незадача,
Богу тихо расскажу.

Пусть услышит лепет грешной
Несуразный и простой.
Боже, дай мне силы прежней,
Скрой от зависти людской.

Боже, дай мне крепкой веры
Пред невзгодой устоять
И пролей на душу меру —
Чистой манны благодать.

Пусть пребудет незаметной
На моих глазах слеза,
Чтоб душе замерзшей, ветхой
Снова обрести Христа.

И тогда сквозь тьму увижу
Розовый восход зари.
Боже, будь ко мне поближе,
Двери рая отвори.

Будто путник запоздалый,
В двери райские стучу,
И молитву Чистой Деве
В исступленья чувств шепчу:

«Помоги, спаси! Откройтесь,
Райские врата в ночи!
Пресвятая, дай надежду —
К сердцу Божьему ключи!»

Дмитрий Коршунов

Божий причал

Утренний взгляд. Жизнь от сна пробудилась,
Встала тихонько, взглянула в окно.
Что же нас ждет, кто ответит на милость:
Взлет до небес или камнем на дно?

Воздух холодный, как часть откровений,
Колким касанием ей отвечал:
«Правда одна в океане сомнений,
Берег спасения — Божий причал».

Нет там ни бурь, ни смертельных цунами,
Сделай свой шаг и Христа призови.
Совість ответит: «Не бойся, Он с нами!
Божий причал — это пристань Любви».

В миге молитвы смог мир приоткрыться,
Солнце вдруг вышло из сумрака туч,
Люди вокруг поднимают вверх лица,
Божий причал — это солнечный луч.

Как бы куда не вела нас дорога,
Жизнь нас однажды разбудит, крича:
«Нет меня, люди, без Господа Бога,
Ваше спасение — Божий причал!»

Утро обычное смотрит в окошко,
Слово молитвы — надежда в пути,
Дай же нам, Господи, веры немножко,
Чтобы на берег с причала сойти!

Анна Момот

Проснися

О, проснися, Божий люде,
І розсиплються облуди.
Повір лише, любий брате,
Що душа твоя крилата,
Що омита Його кров'ю
І наповнена любов'ю.
В своє серденько заглянь,
Там невидима йде брань.
Поможіть, Небесні сили,
Меч духовний, Михаїле,
Заклади в наші серця
Ім'ям Сина і Отця.

Оформити передплату на «Відомості Полтавської єпархії» можна з будь-якого місяця в будь-якому відділенні «Укрпошти»:

ф. П - 1

АБОНЕМЕНТ на газету

01125

Відомості Полтавської єпархії	Кількість комплектів	1
-------------------------------	----------------------	---

на 2019 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куди

поштовий індекс

адреса

Кому

ДОСТАВНА КАРТКА-ДОРУЧЕННЯ на газету

01125

Відомості Полтавської єпархії	Кількість комплектів	1
Вартість передплати		
Вартість переадресування		

на 2019 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

поштовий індекс

місто, село

область

код вулиці

район

буд.

корп.

кв.

вулиця

До святинь храмів Полтави

Макаріївський кафедральний собор

вул. Лялі Убийвовк, 2-а, тел. +38 (0532) 59-25-76

Горбанівська ікона Божої Матері

(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)

Ікона прмч. Макарія з часточкою мощей

(читання акафіста за вечірнім богослужінням у четвер о 17.00)

Хрестовоздвиженський монастир

вул. Паїсія Величковського, 2-г, тел. +38 (0532) 56-14-68

Мощі свт. Афанасія (Вольховського) і свт. Іларіона (Юшенова)

(молебень з читанням акафіста у суботу о 7.00)

Ікона Божої Матері «Оупоканіє вєсєхь концьєхь зємлі»

(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 16.00)

Спаський храм

вул. Соборна, 10, тел. +38 (05322) 2-86-29

Ікона Божої Матері «Троїцька»

(молебень з акафістом у неділю о 16.00)

Храм мученика Іоанна Воїна

вул. Маршала Бірюзова, 64-б, тел. +38 (0532) 65-30-07

Ікона мч. Іоанна Воїна з часточкою мощей

(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)

Ікона Божої Матері «Вєщєрїцє»

(читання акафіста у вівторок о 17.00)

Ікона Божої Матері «Оутєли моѧ пєчїли»

(читання акафіста в четвер о 17.00)

Андріївський храм

вул. Сінна, 3-а, тел. +38 (0532) 56-93-49

Ікона мц. Наталії з часточкою мощей

(читання акафіста мчч. Адріану і Наталії за вечірнім богослужінням у неділю о 18.00)

Ікона Богородиці «Вєщєрїцє»

(читання акафіста у четвер о 18.00)

Ікона свт. Іоанна Шанхайського з часточкою мощей

(читання акафіста у понеділок о 18.00)

Свято-Троїцький храм

вул. Паїсія Величковського, 2-г, тел. +38 (0532) 56-14-68

Ікона «Шєстєє Свєтєгє Духє»

(молебень Святому Духу в среду о 12.00)

Ікона свт. Миколая Чудотворця з часточкою мощей

(молебень свт. Миколаю в четвер о 12.00)

Пантелеймонівський храм

вул. Європейська, 64, тел. +38 (0532) 53-21-58

Ікона вмч. Пантелеймона з часточкою мощей

(читання акафіста вмч. Пантелеймону у вівторок о 10.00)

Ікона свт. Миколая Чудотворця

(читання акафіста в четвер о 10.00)

Храм святих мучениць Віри, Надії, Любові

проспект Першотравневий, 23, тел. +38 (0532) 2-16-59

Ковчег з часточкою мощей свт. Іоасафа Белгородського

(читання акафіста в суботу о 9.30)

Почаївська ікона Божої Матері

(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)

Вознесенський храм

вул. Зоряна, 2, тел. +38 (0532) 66-16-23

Ікона Божої Матері «Владн мїрєкє Пєшкарїєвєкє»

(читання акафіста у неділю о 17.00)

Серафимівський храм

вул. Героїв Сталінграда, 1-б, тел. +38 (0532) 58-34-96

Ковчег з часточкою мощей прп. Серафима Саровського

(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)

Ікона Богородиці «Шєпїєвємє Чїшє»

(читання акафіста в середу о 9.30)

Ікона Богородиці «Вє рѧдєхь Помѧщнїцє»

(читання акафіста в п'ятницю о 9.30)

Оформити передплату на «Відомості Полтавської єпархії» можна з будь-якого місяця в будь-якому відділенні «Укрпошти»:

Зворотній бік форми СП-1

(Абонемент)

На абонементі повинен бути проставлений відтиск касового апарата. При оформленні передплати (переадресування) без касового апарата на абонементі проставляється відтиск календарного штампеля відділення зв'язку. У цьому разі передплатнику видається абонемент з квитанцією про оплату вартості передплати (переадресування).

(Доставна картка-доручення)

Передплатник із сплачених ним коштів за передплату доручає Розповсюдженню сплатити Видавцю суму в розмірі видавничої вартості передплаченого видання на умовах і в строки, визначені Розповсюдженцем.

Оголошення

Шановні читачі!

Газета «Відомості Полтавської єпархії» з року в рік веде літопис церковного життя єпархії, знайомить віруючих з цікавими подіями і людьми, розповідає про святих землі Полтавської і маловідомих святих, висвітлює питання основ віри, православної педагогіки, православного мистецтва тощо. Щоб і надалі наш часопис мав можливість нести до своїх читачів друковане слово, просимо підтримати його — оформити поштовою передплату на наступний рік для себе, своїх рідних і близьких людей. Бланк передплати надруковано на с. 17–18, його можна отримати також у відділеннях поштового зв'язку.

Редакція

«Відомостей Полтавської єпархії»

Продолжение. Начало в № 3–6

Тени прошлого

Как и прежде в училище в начале учебного года каждый из нас, получив книги и «помня наказ» родителей, давал зарок исправно учить уроки и примерно вести себя, так и теперь, в новой обстановке, по тем же мотивам, почти все товарищи дружно принялись за книги. Не хотелось показаться и слишком усердным, а тем более малоспособным зубрилкой, не хотелось и краснеть пред новой аудиторией и преподавателями за плохой, неудачный ответ; но «зарока», как и следовало ожидать, у большинства хватило ненадолго. Одни, убоявшись бездны премудрости, спустя месяц-другой совершенно забросили книги и почтили на лаврах, другие, вкусив прелестей свободы, закружились в вихре запретных удовольствий и городских соблазнов, «подчитывая», и то не всегда, уроки наспех после звонка, до прихода наставника. Завелись рьяные театралы, музыканты, поклонники пива, карт и просто молодые люди, предпочитавшие свободное шатание и ничегонеделание всяким наукам и искусствам. Как ни бдительно охранял нас Адамов глаз, мы находили случай и время улизнуть с вечерних занятий, совершенно выпустив из виду, по крайнему своему легкомыслию и наивности, что над нами есть другое «недреманное» всевидящее око — око Дмитрия Николаевича! «Не так страшен черт, как его малюют», — утверждали более склонные к поспешным обобщениям, увлекающиеся ребята. — Второй месяц живем, а Орлова¹ и в глаза еще не видали; пустяки!» Так успокаивали себя ветрогоны. Но горько раскаивались потом в своих поспешных заключениях и те, кто думал так, и те, кто, поверив этим словам, беспечно пользовался всяким случаем прогуляться не в урочный час вне семинарских стен.

Как-то раз во время вечерних занятий, когда в опустелых залах, «как рекрут на часах», похаживал, держа руки по швам, один лишь неутомимый Адам Федорович, когда во имя науки затихают и пение, и музыка, и многоязычный шум и нарушают тишину лишь редкий и случайный стук далекой двери или быстро прошмыгнувший запоздалый гуляка-философ, — один из товарищей, выглянув случайно за классную дверь, моментально отшатнулся и выразительным шепотом тревожно произнес магическое слово: «Орлов!» Все всполошились и вопросительно уставились на дверь: «Где, мол?» — «Тут! за дверью!» — энергично ткнул товарищ пальцем, и не успел он отдернуть руки, как в дверь просунулась характерная брита физиономия Дмитрия Николаевича и резкий пискливый голос выкрикнул одну из наших фамилий. Все обернулись; к моему ужасу, фамилия была моя. Я так и обмер. Как бывает с утопающим, и в моей голове вмиг пронеслась вся моя недолгая семинарская жизнь. В чём же дело, думаю, кажется, ничего такого предосудительного я не сделал, не ошибка ли? Пока я вылез из-за парты, пока перешел класс, готовя еще в дверях низкий, почтительный поклон, Орлов успел уже очутиться на другом конце корпуса, в гимнастическом зале, и разделял какого-то солидного богослова. Видно было, как он переминался с ноги на ногу — признак сильного раздражения, как узнал я потом, — размахивал руками и взвизгивал своим резким голосом. Пропала моя головушка, думаю: если богослова так распекает, что же мне-то будет! Стою и не придумою, что делать мне со своей персоной — стоять ли здесь у дверей класса или шествовать к нему; машинально обдергиваю свою блузку, так что она, бедная, трещит по всем швам. «Адам», вероятно по соображениям служебной дисциплины,

Полтавская семинария начала XX века

Дмитрий Жуков «Провалился», 1885 год

куда-то исчез; из соседних классов выглядывали не то сострадающие, не то насмешливые физиономии, а сзади кто-то из приятелей, желая ободрить, шепчет: «Крепись, бабка, сынок будет», другой напевает: «Ще не вмерла України, не загинем, хай лихо сміється!», «Не робей, сиротинушка, перемелется, мука будет», — и прочее в том-же роде. Вдруг все физиономии как по команде юркнули за дверь. Отпустив свою жертву, «Митенька», как старый матерой волк, пригнув свою седую голову, быстро несся на меня. По привычке, находу, он нервно тербил свои очки, вскидывая их то на лоб, то снова на нос, бил себя пальцем по носу и громко что-то выкрикивал. Я стоял ни жив ни мертв. Подбежав ко мне вплотную, так что я чуть не задел его своей поникшей головой, Орлов резко вскрикнул: «Вы такой-то?» — «Да, я такой-то», — с трудом выговорил я пересохшим языком свою немудрую фамилию. «Вы чего сюда приехали?» — «Учиться». — «Не иначе, не иначе, больше сюда и не для чего было ехать», — отчеканил инспектор. «Правила получили?» — «Получил». — «Читали?» — «Читал», — говорю. «Так на каком же основании (тут он начал быстро переступать с ноги на ногу, а я своих совсем не ощущал) Вы, сударь, позволяете себе ежедневно

после положенного для прогулок времени, напялив пальто, а то и без пальто, шляться Бог знает куда, ни у кого не спрашиваясь и даже не записавшись в журнал?» Что мог я сказать! Сама истина говорила его устами. «Так вот где таилась погибель моя!» — вспомнил я только что выученную фразу. Собравшись с духом, я хотел было оправдываться тем, что все, мол, ходят, хотя и чувствовал всю слабость своего аргумента, как вдруг Орлов совершенно неожиданно заговорил другим, ласковым, вкрадчивым тоном: «Куда же Вы так часто ходите?» В таких неожиданных, непредусмотренных случаях, думая только о том, как бы поскорее выпутаться из скверной истории, всегда ляпнешь сгоряча на свою голову какую-нибудь глупость, вроде «нечаянно» или «я забыл»; не обошлось без нее и в этот раз. «Я хожу к знакомым», — ласково докладываю я, попадая в тон и уже чувствуя некую приятность в нашей беседе. «А кто же Ваши знакомые?» — еще ласковее запищал «Митенька», подергиваясь и бочком подступая ко мне. Как на зло, ни родных ни знакомых у меня решительно никого не было ни в городе, ни вблизи его, а придумать хоть какую-либо мнимую родню я не успел и не сообразил и потому, опустив глаза

долу, глупейшим образом молчал. «Слушайте, (такой-то), — зашептал мне «Митенька» в самое ухо, — и в училище, в третьем классе была Вам тройка поведения. («Ох, Господи, — взмолился я в ужасе, — и это знает... И откуда?!») Учились-то Вы хорошо, но... — И, вероятно, заметив, что я и так уже совершенно уничтожен, что впечатление произведено и очень даже сильное, «Митенька» как-то сразу повеселел, трахнул себя по носу, раз пять передернул очки с носа на лоб и обратно и взвизгнул: — Ну, смотрите, надеюсь, что больше этого не будет; прогулять найдется место и в своем саду, а знакомых своих оставьте в покое... Оставьте раз и навсегда!» — крикнул и, круто повернувшись, стремглав понесся вниз. Я отвесил поклон... пустому пространству. Рубашка и голова были мокры, как после бани. Со всех сторон расспрашивали, дергали, соболезновали и, узнав, наконец, в чём дело, давали дельные и трогательные советы. «Не ходи на Митькины ворота, ходи с Фабрикантской», — советовал один. «Лазь через забор в саду», — толковал самым серьезным образом другой. «Башлыком закутывайся», — убеждал самый мудрый советник. «Нет, — думал я, — будь оно не ладно! Слава Богу, что благополучно окончилось, и во век не пойду никуда!» «А что, — гудел кто-то из второгодников, — скачали за Митькой, не я вам говорил, что он давно всех вас наперечет знает как облупленных, и батькив Ваших знает; знает, — продолжал самодовольный оратор, обращаясь исключительно ко мне, — что у вас сегодня дома и на ужин готовят. Это брат, Орлов — краса, гордость и слава наша, его не проведешь! А будешь в хоре солистом, тогда он сам тебя пьяного на третий этаж снесет и спать уложит. А пока держи ухо востро, не попадайся!»

Я почти верил этим словам: уж если он знает, что у меня когда-то, еще в третьем классе училища, была тройка поведения, то чего же он не знает, этот непостижимый Митька? И много историй рассказано было к случаю в тот злополучный вечер о подвигах, уме, хитрости и других талантах припоминаемого, популярнейшего и всеми любимого Дмитрия Николаевича. Размышляя на ложе своем о случившемся, я чувствовал, что Дмитрий Николаевич отнесся ко мне снисходительно: вина была на лицо; поразило меня и то обстоятельство, что, как ни раздражен был Орлов, ни одного грубого слова не послал он по моему адресу; не было ни «дурака», ни «негодяя» — было даже непривычное для бурсацкого уха «Вы»; словом, говорилось совершенно не так, как было говорено с нами в подобных случаях в училище, и невольно, помимо страха, возникло во мне и чувство благодарности и уважения к этому бедовому «Митеньке». «Щадит, значит жалеет, не хочет погубить и смотрит как на человека», — успокаивал я себя, давая в сотый раз обещание не переступать семинарского порога. За всю шестилетнюю семинарскую жизнь и после ни от кого не приходилось мне слышать, чтобы Дмитрий Николаевич, даже в самых исключительных случаях, в азарте, в пылу гнева и крайнего раздражения, позволил бы себе резкое, грубое слово в обращении, съязвил бы, высмеял кого-либо, обругал, словом, так или иначе оскорбил самолюбие, личность провинившегося воспитанника. Он бичевал «проступок», а не воспитанника, с личностью которого всегда обращался бережно, и думается мне, что в этом именно обстоятельстве крылась причина тех симпатий, любви и уважения, какими пользовался покойный Дмитрий Николаевич всегда и от всех без исключения семинаристов.

Продолжение следует

¹ Орлов Дмитрий Николаевич — педагог и духовный писатель. Родился 20 февраля 1836 года в селе Козинки Орловской губернии. Сын причетника. Детские годы провел в монастыре. Окончил Орловское духовное училище, Орловскую духовную семинарию (1857), Киевскую духовную академию (1861). Кандидат богословия (1861). В 1862–1896 годах работал в Полтавской духовной семинарии преподавателем, помощником инспектора, инспектором (1874), и. о. ректора, библиотекарем. Занимался семинарским хором. В течение почти 20 лет (1875–1896) был редактором «Полтавских епархиальных ведомостей». Автор ряда статей на религиозную тематику. По свидетельствам современников, был блестящим оратором. Имел чин статского советника. Награжден орденами святого Станислава 3-й и 2-й степени (1874, 1883), святой Анны 3-й степени (1879), святого Владимира 4-й степени (1892). Умер 12 августа 1897 года. Похоронен на монастырском кладбище города Полтавы. — Прим. ред.

